

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart

Maj 2023

Indenrigs- og
Sundhedsministeriets
BENCHMARKINGENHED

Publikationen kan hentes på hjemmesiden for
Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed:
www.benchmark.dk

Henvendelse om publikationen kan ske til kontaktpersonen
på analysen, som fremgår af hjemmesiden.

Indhold

1 Ledelsesresumé	3
2 Indledning.....	10
3 Datagrundlag og analysemetode	12
3.1 Datagrundlag	12
3.2 Definition af svage dansksproglige kompetencer.....	13
3.3 Analysens population og analyseperiode	15
4 Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer.....	21
4.1 Sprog vurderingsresultater opdelt på baggrundskarakteristika	24
5 Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på kommuneniveau.....	29
5.1 Sammenhæng mellem baggrundskarakteristika og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer	31
5.2 Benchmarking med kontrol for rammevilkår.....	35
6 Refleksionsspørgsmål	42

1 Ledelsesresumé

I marts 2022 udgav Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed en analyse om andel børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud. Analysen viste, at der på tværs af kommunerne er forskelle på, hvor mange børn, der har svage dansksproglige kompetencer, når de starter i skole¹. Analysen viste desuden, at flere indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer i forhold til børn med dansk oprindelse. Dette resultat var ikke overraskende, da det generelt er veldokumenteret i forskningen, at tosprogede børn har svagere sproglige kompetencer på majoritetssproget (her: dansk) i forhold til andre børn. Dette forklares blandt andet med, at tosprogede børn skal lære to sprog, hvilket tager længere tid end at lære ét sprog (se fx Højen et al., 2019 og Statens Institut for Folkesundhed, 2017²). Samtidig peger internationale forskningsresultater dog også på, at der for tosprogede børn er sammenhæng mellem børnenes tidligere kompetencer på andetsproget (her: dansk) og deres resultater ind i skolen; børn der allerede tidligt i livet har gode sproglige kompetencer på deres andetsprog, klarer sig alt andet lige også bedre op i skolen (se fx Halle et al, 2012 og Kieffer, 2008³).

Denne analyse følger op på vores tidligere resultater og sætter fokus på andel børn med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart blandt indvandrere og efterkommere. Når det kommer til den sproglige udvikling, er det interessant at have et særligt fokus på netop indvandrere og efterkommere. På den ene side ved vi som nævnt ovenfor fra forskningen, at indvandrere og efterkommere som gruppe har flere dansksproglige udfordringer end danske børn ved skolestart. På den anden side ved vi dog ikke meget om, hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer, når de starter i skole. Denne viden er interessant for kommunerne, for at de kan evaluere deres arbejde med børns sprogudvikling i dagtilbud specifikt i forhold til indvandrere og efterkommere. Løfter man de dansksproglige kompetencer for denne målgruppe ligeså meget som i andre kommuner, eller er der nogle kommuner, der kan lade sig inspirere af arbejdet i andre kommuner? Det ser vi nærmere på i denne analyse, der kan betragtes som en tillægsanalyse til vores første analyse om alle børns sprog.

DEFINITION

INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE

Vi anvender Danmarks Statistiks definition af indvandrere og efterkommere. *Efterkommere er født i Danmark, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark. Indvandrere er født uden for Danmark, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark.*

Ligesom i vores forrige analyse anvender vi resultaterne fra sprogvurderingen i børnehaveklassen som en resultatindikator for indsatsen på dagtilbudsområdet med hensyn til indvandrere og efterkommeres sproglige udvikling. Konkret undersøger vi, hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere, der ved skolestart har svage dansksproglige kompetencer. I analysen viser vi både resultater på landsplan og på tværs af kommunerne. I sammenligningen af kommunerne tager vi

¹ I den forrige analyse omtalte vi dette som "sproglige udfordringer". I denne analyse har vi dog valgt i stedet at kalde det "svage dansksproglige kompetencer", hvilket er uddybet i kapitel 3.

² Højen, Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool - second-language and preliteracy skills". Databasen Børns Sundhed, Weber Pant S & Johansen A (2017). "Sundhedsplejerskers bemærkninger til sprog og kommunikation: Temarapport og årsrapport. Børn født i 2015.

³ Halle, Tamara, Elizabeth Hair, Laura Wandner, Michelle McNamara and Nina Chien (2012). "Predictors and outcomes of early versus later English language proficiency among English language learners". Kieffer, Michael J. (2008) "Catching Up or Falling Behind? Initial English Proficiency, Concentrated Poverty, and the Reading Growth of Language Minority Learners in the United States".

højde for forskelle i kommunernes børnesammensætning for indvandrere og efterkommere for at gøre sammenligningen mere retvisende.

I sprog vurderingen er resultatet opdelt hhv. på børnenes talesproglige færdigheder og på deres før-skriftlige færdigheder. De to resultatindikatorer måler forskellige dele af børns sproglige udvikling, og det er derfor ikke nødvendigvis de samme børn og kommuner, der klarer sig godt på begge indikatorer. Ligesom i vores forrige analyse er resultaterne i denne analyse derfor opdelt på de to indikatorer.

DEFINITION

SVAGE DANSKSPROGLIGE KOMPETENCER

Man defineres som havende "svage dansksproglige kompetencer", når barnets sprog vurderingsresultatet indikerer, at man har behov for en "særlig indsats" eller en "fokuseret indsats". Det kræver et resultat under 15 på sprog vurderingsskalaen fra 0-100.

Se desuden boksen "Bemærkninger til analysens anvendelse af sprog vurderingsresultater for indvandrere og efterkommere" sidst i ledelsesresuméet.

Vi anvender sprog vurderingsresultater for årene 2019, 2020 og 2021. For at analysen omhandler et større antal personer pr. kommune, pooler vi data for de tre år. Analysen omhandler således kommunernes resultater for indvandrere og efterkommere samlet for perioden 2019-2021. Det valg underbygges blandt andet af, at andelen af indvandrere og efterkommere, som har svage dansksproglige kompetencer, er konstant på landsplan over de tre år. I benchmarkinganalysen tager vi desuden højde for landsplanstendenser på tværs af de tre år ved at kontrollere for, hvilket af de tre år eleven er blevet sprog vurderet i.

Udover selve analysen har vi udarbejdet tre bilag. I bilag 1 "Sådan placerer din kommune sig" er centrale figurer fra analysen præsenteret for hver enkelt kommune. I bilag 2 "Kommunespecifikke nøgletal" kan man finde de væsentligste tal fra analysen for hver enkelt kommune, og i bilag 3 "Metode" er metoden bag opgørelser og modeller i analysen præsenteret.

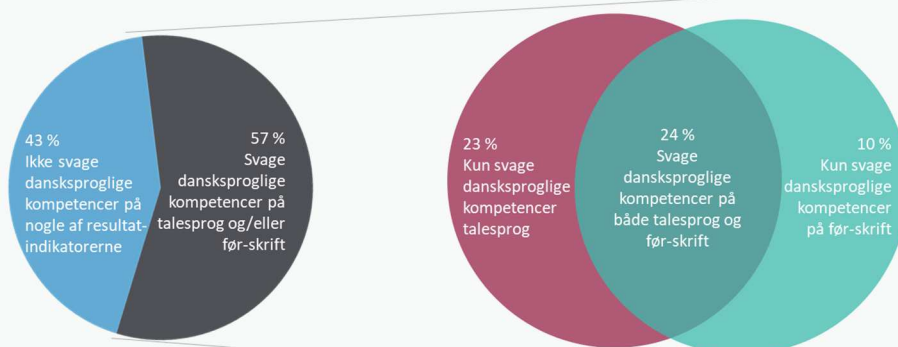
Over halvdelen af alle indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer

Næsten hver anden indvandrer og efterkommer har svage dansksproglige kompetencer ift. deres talesprog, når de starter i skole, og hver tredje har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.

Det er ikke altid de samme børn, der har svage dansksproglige kompetencer på hhv. talesprog og på før-skrift, jf. figur 1.1. 43 pct. af børnene i analysen har ikke svage dansksproglige kompetencer ved skolestart, hverken på talesprog eller før-skrift. Omvendt har de resterende 57 pct. svage dansksproglige kompetencer på enten én eller begge af resultatindikatorerne. 24 pct. har svage dansksproglige kompetencer på både talesprog og før-skrift, 23 pct. har kun svage dansksproglige kompetencer på talesprog og 10 pct. har kun svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.

Figur 1.1

Overlap mellem sprogvurderingsresultater for talesprog og før-skrift, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".
Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Børn med oprindelse i MENAPT-lande og børn, hvor mor har en lav uddannelse, har oftere svage danske sproglige kompetencer ved skolestart

Analysen viser også, at indvandrere oftere har svage danske sproglige kompetencer end efterkommere ved skolestart. Når vi tager højde for andre baggrundskarakteristika er forskellen dog kun signifikant for før-skrift. Desuden har indvandrere og efterkommere med oprindelse i et MENAPT-land⁴ oftere svage danske sproglige kompetencer end fx børn med oprindelse i et vestligt land. Og så er det oftere indvandrere og efterkommere, hvis mor har en lav uddannelse, der har svage danske sproglige kompetencer ved skolestart.

Analysen viser desuden, at de indvandrere og efterkommere, der startede i dagtilbud senest det år de fyldte 1 år, sjældnere har svage danske sproglige kompetencer ved skolestart sammenlignet med indvandrere og efterkommere, der startede i dagtilbud senere. Det er dog vigtigt at bemærke, at denne konklusion kun omhandler børn, der har gået i et kommunalt eller et selvejende dagtilbud, da vi ikke har historisk data om børn i private daginstitutioner.

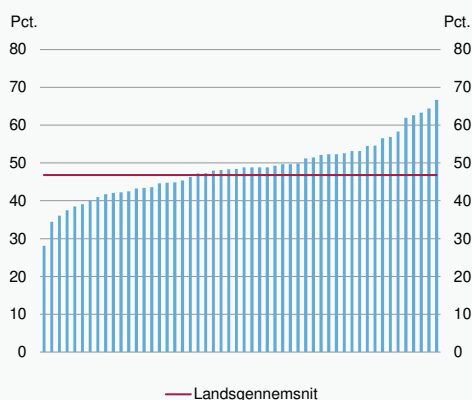
Der er store forskelle mellem kommunerne

På tværs af kommunerne er der væsentlig forskel på, hvor mange indvandrere og efterkommere, der har svage danske sproglige kompetencer ved skolestart. For talesprog varierer andelen mellem kommunerne fra ca. 30 pct. til over 60 pct. og for før-skrift går variationen fra ca. 20 pct. til næsten 60 pct., jf. figur 1.2 og 1.3.

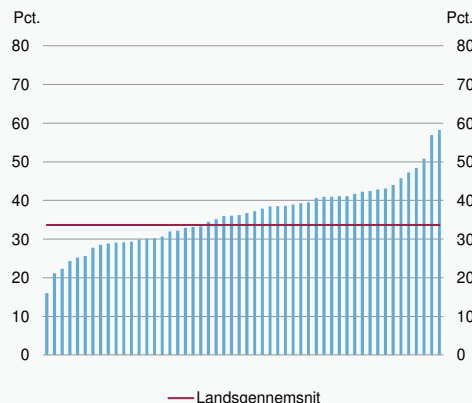
⁴ MENAPT-lande er en forkortelse for lande i Mellemøsten, Nordafrika samt Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet.

Figur 1.2

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på talesprog fordelt på kommuner, 2019-2021

Figur 1.3

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på før-skrift fordelt på kommuner, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Den røde streg angiver det vægtede gennemsnit for de 52 kommuner.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Der er stadig forskelle mellem kommunerne, når vi har taget højde for rammevilkår

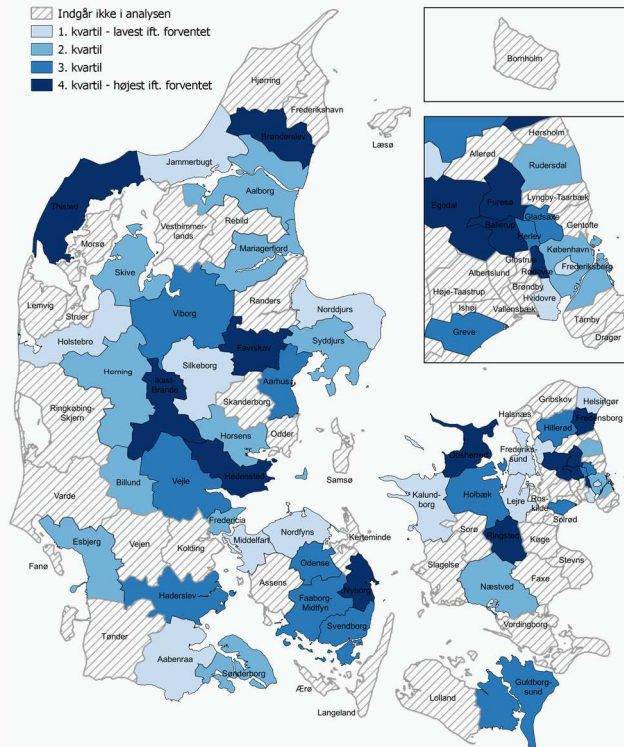
Nogle af forskellene mellem kommunerne skyldes, at kommunernes børnesammensætning for indvandrere og efterkommere er forskellig, hvilket vi i analysen omtaler som forskelle i kommunernes rammevilkår. Det er for eksempel de ovenfor nævnte forskelle med hensyn til børnenes oprindelseslande og forældrenes uddannelsesbaggrund. Der er dog stadig forskelle mellem kommunerne, når vi har taget højde for disse forskellige rammevilkår, jf. danmarkskortene på næste side.

I danmarkskortene er kommunerne inddelt i fire kvartiler, hvor 1. kvartil er den fjerdedel af kommuner, der har færrest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i forhold til, hvad man kan forvente ud fra kommunens rammevilkår. 4. kvartil er omvendt den fjerdedel af kommuner, der har flest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i forhold til, hvad man kan forvente ud fra kommunens rammevilkår. De skraverede kommuner er kommuner, som vi ikke har sprogvurderingsdata for, og som derfor ikke er med i analysen.

Når vi sammenligner kommunernes resultater med hvad man "kan forvente", er kommunens forventede andel lavet ud fra en statistisk beregning. Den forventede andel angiver, hvor stor en andel indvandrere og efterkommere man kan forvente har svage dansksproglige kompetencer i den pågældende kommune på baggrund af børnenes baggrundskarakteristika. Både den faktiske og den forventede andel er påvirket af, at vi i analysen som nævnt definerer det at have svage dansksproglige kompetencer, som resultater mellem 0 og 15 på sprogvurderingsscoren. Grænsen på 15 følger sprogvurderingsmaterialet anbefaling om, hvornår man skal iværksætte en særlig eller en fokuseret indsats i forhold til barnets sproglige udvikling. Hvis vi havde sat grænsen til et andet niveau, ville kommunernes faktiske og forventede andele også være enten højere eller lavere. Det er dog ens for alle kommuner i analysen, og har således ikke betydning i forhold til sammenligningen af kommunernes resultater med benchmarkingindikatoren.

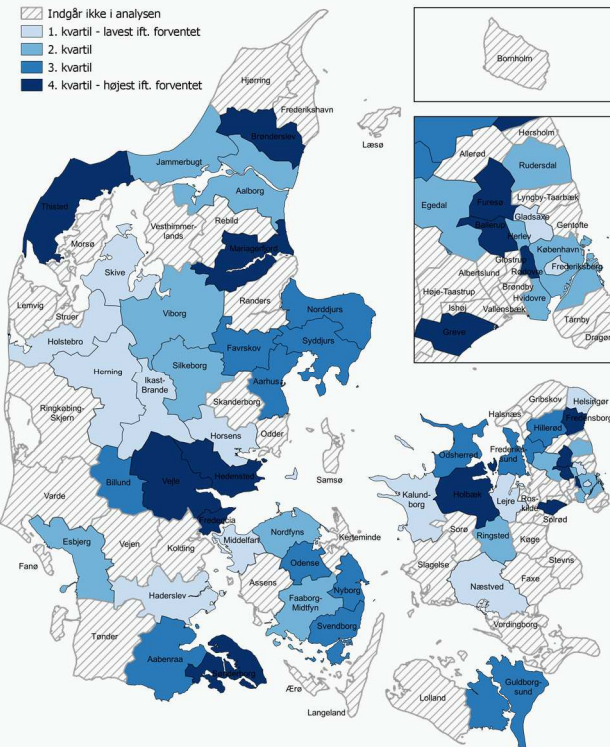
Figur 1.1

Andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer på talesprog ift. hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår, 2019-2021

Figur 1.2

Andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift ift. hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår, 2019-2021

Anm.: Første kvartil er den fjerdedel af kommuner, som har færrest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, i forhold til hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. Fjerde kvartil er omvendt den fjerdedel af kommuner, der har flest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, i forhold til hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Refleksionsspørgsmål

Analysen giver kommunerne et udgangspunkt for at undersøge og evaluere sin egen indsats på dagtilbudsområdet i forhold til sprogudviklingen for indvandrere og efterkommere. Det kan eksempelvis være relevant at overveje følgende refleksionsspørgsmål:

- Hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart i vores kommune – hhv. for talesprog og for før-skrift? Hvordan ligger vi i forhold til landsgennemsnittet? Er det i overensstemmelse med vores forventninger?
- Hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart *både* på talesprog og før-skrift i vores kommune?
- Hvad er kommunens benchmarkingindikator hhv. for talesprog og for før-skrift (se danmarkskortene)? Er det udtryk for en bevidst politisk eller strategisk prioritering?

Du kan finde flere refleksionsspørgsmål i kapitel 6. Derudover kan du som nævnt finde kommunefordelte nøgletal i bilag 1 og bilag 2.

BEMÆRKNINGER TIL ANALYSENS ANVENDELSE AF SPROGVURDERINGSRESULTATER FOR INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE

Analysen er lavet på baggrund af sprogvurderingsresultater fra klasseskolen i sprogvurderingsmaterialet "Sprogvurdering 3-6". Sprogvurdering 3-6 er det sprogvurderingsmateriale, som Børne- og Undervisningsministeriet stiller til rådighed for kommunerne, og det anvendes af en stor del af kommunerne – også til at sprogvurdere indvandrere og efterkommere.

I denne analyse ser vi på sprogvurderingsresultaterne blandt indvandrere og efterkommere. Det er forventningen, at en stor del af populationen er tosproget, forstået sådan, at de er vokset op med minimum ét andet sprog ud over dansk. Her er særligt to forhold, der er værd at bemærke. For det første tager sprogvurderingsmaterialet i beregningen af sprogvurderingsresultatet udgangspunkt i det sproglige niveau for børn med dansk oprindelse. Vi ved fra forskning, at tosprogede børn som gruppe vil have svagere dansksproglige kompetencer, når de starter i skole, sammenlignet med børn med dansk oprindelse, fordi det tager længere tid at lære to sprog end ét. Det fremgår dog af vejledningsmaterialet til sprogvurderingen, at materialet kan anvendes til at vurdere den dansksproglige udvikling hos både ét- og tosprogede børn, og som det vil fremgå af analysen, bruger mere end halvdelen af kommunerne dette materiale til at sprogvurdere børn, der er indvandrere og efterkommere. Formålet med denne analyse er desuden ikke at sammenligne indvandrere og efterkommeres sprogvurderingsresultater med resultaterne for børn med dansk oprindelse. Formålet er i stedet at se på forskelle i resultaterne på tværs af kommunerne specifikt for indvandrere og efterkommere.

For det andet, og i forlængelse af ovenstående, er det værd at bemærke, at resultatet af sprogvurderingen kun kan anvendes til at vurdere et tosproget barns dansksproglige færdigheder. Som nævnt kan mange af børnene i analysen forventes at være tosprogede. Hvis man skal udtale sig om børnenes samlede sproglige niveau, skal man inddrage viden om de sproglige kompetencer på begge sprog. Det er dog ikke denne analyses formål. Vi er i stedet interesseret i at identificere, hvorvidt børnene har svage *dansksproglige* kompetencer, når de starter i skole, for at sammenligne hvor godt kommunerne lykkes med at løfte netop børnenes danske sprog frem mod skolestart. Som nævnt indledningsvist peger internationale forskningsresultater på, at uanset tosprogede børns kompetencer på modersmålet, så er lave andetsprogskompetencer (dvs. lave kompetencer på dansk) en risikofaktor i forhold til at klare sig godt i løbet af skoletiden (Se fx Halle et al., 2012 og Kieffer, 2008⁵). Det er således også interessant specifikt at se på indvandrere og efterkommeres dansksproglige kompetencer. For at undgå misforståelser kalder vi hovedindikatoren for "svage dansksproglige kompetencer", hvilket tydeliggør, at resultatet kun omhandler udviklingen i forhold til det danske sprog.

Det er desuden væsentligt at påpege, at identifikationen af børn med svage dansksproglige kompetencer, ikke skal forveksles med børn med sprogforstyrrelser i en diagnostisk forståelse. I definitionen af "børn med svage dansksproglige kompetencer" ligger der således ikke, at de pågældende børn nødvendigvis har ved-

⁵ Halle, Tamara, Elizabeth Hair, Laura Wandner, Michelle McNamara and Nina Chien (2012). "Predictors and outcomes of early versus later English language proficiency among English language learners". Kieffer, Michael J. (2008) "Catching Up or Falling Behind? Initial English Proficiency, Concentrated Poverty, and the Reading Growth of Language Minority Learners in the United States".

varende dansksproglige udfordringer, men at de på det tidspunkt, hvor testen af taget (kort efter at de er startet i skole) er forsinkede i deres dansksproglige udvikling sammenlignet med andre børn. Det er interessant i et benchmarkingsperspektiv, da det kan give mulighed for at identificere kommuner, der i mindre grad end andre kommuner oplever, at indvandrere og efterkommere har svage/forsinkede dansksproglige kompetencer ved skolestart. Læs mere om definitionen af "svage dansksproglige kompetencer" i kapitel 3.

Samlet set mener vi, at det data, som anvendes i analysen, er validt og anvendeligt til at afdække analysens formål. Nogle kan eventuelt fremføre, at man ikke kan sprogvurdere børn med en standardiseret sprogtest som Sprogvurdering 3-6. Her er det dog igen værd at gentage, at det pågældende sprogvurderingsmateriale er udviklet til Børne- og Undervisningsministeriet netop med det formål at gennemføre sprogvurderinger i dagtilbud og skole, samt at sprogvurderingsmaterialet anvendes af mange kommuner – også til at sprogvurdere indvandrere og efterkommere. Alle vurderinger af børns kompetencer, vil være forbundet med en vis grad af usikkerhed (fx kan resultatet være påvirket af barnets motivation på testdagen). De eventuelle tilfældige udsving vil dog udligne sig, når vi i denne analyse aggregerer sprogvurderingsresultaterne til kommune- og landsplansniveau. Det skal desuden nævnes, at når vi i kapitel 5 sammenligner kommunernes resultater, så tager vi samtidig højde for kommunernes rammevilkår, for at sikre et mere retvisende sammenligningsgrundlag.

2 Indledning

I marts 2022 udgav Indenrigs- og Sundhedsministeriets Benchmarkingenhed en analyse om andel børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud. Analysen viste, at der på tværs af kommunerne er forskelle på, hvor mange børn, der har svage dansksproglige kompetencer⁶, når de starter i skole. Analysen viste desuden, at flere indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer i forhold til børn med dansk oprindelse. Dette resultat var ikke overraskende, da det generelt er veldokumenteret i forskningen, at tosprogede børn har svagere sproglige kompetencer på majoritetssproget (her: dansk) i forhold til andre børn. Dette forklares blandt andet med, at tosprogede børn skal lære to sprog, hvilket tager længere tid end at lære ét sprog (se fx Højen et al., 2019 og Statens Institut for Folkesundhed, 2017⁷). Samtidig peger internationale forskningsresultater dog også på, at der for tosprogede børn er sammenhæng mellem børnenes tidligere kompetencer på andetsproget (her: dansk) og deres resultater ind i skolen; børn der allerede tidligt i livet har gode sproglige kompetencer på deres andetsprog, klarer sig alt andet lige også bedre op i skolen (se fx Halle et al, 2012 og Kieffer, 2008⁸).

I denne analyse følger vi derfor op på vores tidligere resultater og sætter fokus på andel børn med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart blandt indvandrere og efterkommere. Når det kommer til den sproglige udvikling, er det interessant at have et særligt fokus på netop indvandrere og efterkommere. På den ene side ved vi som nævnt ovenfor fra forskningen, at indvandrere og efterkommere som gruppe har flere dansksproglige udfordringer end danske børn ved skolestart. På den anden side ved vi dog ikke meget om, hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere, der må forventes at have svage dansksproglige kompetencer, når de starter i skole. Denne viden er interessant for kommunerne, for at de kan evaluere deres arbejde med børns sprogudvikling i dagtilbud specifikt i forhold til indvandrere og efterkommere. Løfter man de dansksproglige kompetencer for denne målgruppe ligeså meget som i andre kommuner, eller er der nogle kommuner, der kan lade sig inspirere af arbejdet i andre kommuner? Det ser vi nærmere på i denne analyse, der kan betragtes som en tillægsanalyse til vores første analyse om alle børns sprog.

Mere specifikt undersøger vi i denne analyse, hvor mange indvandrere og efterkommere der har svage dansksproglige kompetencer, når de starter i børnehaveklassen. Dette undersøger vi både på landsplan (for de 52 kommuner, som indgår i analysen, jf. nedenfor) og på tværs af kommunerne. I sammenligningen af kommunerne tager vi højde for, at der er forskel på kommunernes børnesammensætning blandt indvandrere og efterkommere. Det sikrer en mere retvisende sammenligning, så den enkelte kommune får et reelt indblik i, hvordan de klarer sig i forhold til andre kommuner.

I analysen ser vi også på hvilke baggrundskarakteristika, der ser ud til at øge sandsynligheden for at indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Baggrundskarakteristika er både karakteristika ved det enkelte barn eller barnets forældre (fx barnets køn, alder og oprindelsesland eller forældrenes uddannelsesniveau), men det kan også være for-

⁶ I den forrige analyse omtalte vi dette som "sproglige udfordringer". I denne analyse har vi dog valgt i stedet at kalde det "svage dansksproglige kompetencer", hvilket er uddybet i kapitel 3.

⁷ Højen, Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills". Databasen Børns Sundhed, Weber Pant S & Johansen A (2017). "Sundhedsplejerskers bemærkninger til sprog og kommunikation: Temarapport og årsrapport. Børn født i 2015.

⁸ Halle, Tamara, Elizabeth Hair, Laura Wandner, Michelle McNamara and Nina Chien (2012). "Predictors and outcomes of early versus later English language proficiency among English language learners". Kieffer, Michael J. (2008) "Catching Up or Falling Behind? Initial English Proficiency, Concentrated Poverty, and the Reading Growth of Language Minority Learners in the United States".

hold om barnets dagtilbud, fx alder ved start i dagtilbud eller andel børn i dagtilbuddet, der har anden etnisk herkomst end dansk.

Analysen er lavet ud fra sprogvurderingsresultater fra 52 kommuner. I det anvendte sprogvurderingsmateriale⁹ angiver en score under 15, at barnet har behov for en særlig eller fokuseret sprogstimulerende indsats for at komme på niveau med sine jævnaldrende etsprogede klassekammerater. Sprogvurderingsresultater under 15 anvender vi derfor som indikation på, at barnet har svage dansksproglige kompetencer på det tidspunkt, hvor barnet sprogvurderes.

Analysens kapitler

Analysen er inddelt i følgende kapitler: I **kapitel 3** beskrives analysens datagrundlag og population. I **kapitel 4** vises landsplansresultater for andel børn med svage dansksproglige kompetencer (baseret på resultater for de 52 kommuner, som indgår i analysen). Her vises både resultater for alle indvandrere og efterkommere samlet og opdelt på udvalgte baggrundskarakteristika. I **kapitel 5** flytter vi fokus til kommuneniveauet og sammenligner andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på tværs af kommunerne, når vi samtidig tager højde for kommunernes børnesammensætning blandt indvandrere og efterkommere. I **kapitel 6** kan du finde en række refleksionsspørgsmål, som kan give inspiration til, hvordan analysens resultater kan bruges til at fortsætte dialogen om arbejdet med indvandrere og efterkommeres sproglige udvikling lokalt.

I bilag 1 "Sådan placerer din kommune sig" og bilag 2 "Kommunespecifikke nøgletal" kan du desuden finde resultater for din kommune og sammenligne disse med andre kommuners resultater.

⁹ Sprogvurdering 3-6 (klassesættet)

3 Datagrundlag og analysemetode

I dette kapitel beskrives analysens datagrundlag, de væsentligste begreber samt analysens population. De metodiske valg og overvejelser er beskrevet yderligere i bilag 3 "Metode". Det bemærkes, at de metodiske valg i denne analyse overordnet set er de samme som i vores tidligere analyse om alle børns sproglige udfordringer.

3.1 Datagrundlag

Det er besluttet med Folkeskoleloven, at alle børnehaveklasseelever skal sprogvurderes i starten af børnehaveklassen, men det er valgfrit hvilket sprogvurderingsværktøj, der anvendes¹⁰. Mange skoler anvender dog Sprog vurdering 3-6, som er Børne- og Undervisningsministeriets sprogvurderingsværktøj, og som traditionelt har været it-understøttet af Rambøll¹¹. Denne analyse bygger på resultaterne fra sprogvurderinger med dette værktøj. Som nævnt skal sprogvurderingen i børnehaveklassen foretages i starten af skoleåret. Derfor anvendes sprogvurderingsresultaterne i denne analyse som et resultatmål for børnenes dansksproglige niveau i slutningen af dagtilbudsalderen. I sammenligningen af kommunernes resultater tager vi dog højde for, hvor mange måneder barnet har nået at gå i skole inden sprogvurderingen, da det er forventeligt, at de første par måneder i skolen også kan påvirke og udvikle børnenes sproglige niveau.

Ud over den obligatoriske sprogvurdering i børnehaveklassen er det også lovbestemt, at børn i dagtilbud skal sprogvurderes i 3-årsalderen, hvis der er formodning om, at barnet kan have behov for en sprogstimulerende indsats. Desuden skal alle børn, der ikke går i dagtilbud, også sprogvurderes i 3-årsalderen. Det skal bemærkes, at denne analyse ikke omhandler sprogvurderingsresultater fra børn i 3-årsalderen, bl.a. fordi der er forskel på i hvilket omfang kommunerne sprogvurderer børn som 3-årige. I stedet fokuserer vi i denne analyse på børnenes resultater ved den obligatoriske sprogvurdering i starten af børnehaveklassen.

Det skal desuden bemærkes at sprogvurderingsmaterialet kun kan måle børnenes dansksproglige kompetencer. Selvom et barn klarer sig forholdsvis dårligt i sprogvurderingen, kan vi således ikke sige noget om, hvordan barnets sproglige kompetencer er på modersmålet. Vi ser med andre ord på om børnene har svage *dansksproglige* kompetencer, hvilket er uddybet nedenfor.

Klassetesten

I børnehaveklassen kan sprogvurderingen både foretages som en klassetest og som en individuel test¹². Resultaterne fra de to test er ikke umiddelbart sammenlignelige. I vejledningen til sprogvurderingsmaterialet fremgår det, at den individuelle test kan anvendes som et *supplement* til klassetesten for de børn, der scorer lavt i klassetesten, og mange børn har derfor kun resultater fra klassetesten. I denne analyse anvender vi derfor kun resultater fra klassetesten. Enkelte kommuner anvender kun eller primært den individuelle test. De kommuner vil altså ikke indgå i denne analyse.

¹⁰ Skoler, hvor mere end 30 pct. af eleverne bor i et udsat boligområde, er undtaget den obligatoriske sprogvurdering, da eleverne i stedet skal bestå en obligatorisk sprogprøve i børnehaveklassen. Det er således frivilligt om elever på disse skoler sprogvurderes. Resultaterne for de af eleverne, der er blevet sprogvurderet, indgår i analysen. Læs mere om analysens repræsentativitet i forhold til elever på sprogprøveskoler sidst i dette kapitel (under overskriften "frafaldsanalyse") samt i bilag 3 "Metode".

¹¹ Fra 2021 har Børne- og Undervisningsministeriet også udviklet sin egen it-understøttelse af Sprog vurdering 3-6. Til denne analyse har det dog kun været muligt at få data fra Rambøll. Det er uvist om nogle kommuner allerede i efteråret 2021 var gået over til Børne- og Undervisningsministeriets it-løsning.

¹² Du kan læse mere om de to test i vejledningen til sprogvurderingsmaterialet.

Talesprog og før-skrift

I sprogvurderingen opgøres børnenes resultater på to resultatindikatorer hhv. for deres talesproglige færdigheder og for deres før-skriftlige færdigheder.

- *Talesproglige færdigheder* handler om, hvordan barnet bruger sproget i forskellige kommunikative situationer. I klassetesten måles det ved en test af barnets sprogforståelse, hvor man skal identificere det rigtige billede ud fra en tekst, som læses højt.
- *Før-skriftlige færdigheder* handler om barnets kompetencer for skriftsprog, viden om læserejning samt kendskab til bogstaver. I klassetesten måles det ved tre test, der handler om, hvorvidt man kan høre hvilke ord der rimer, genkendelse af bogstaver, og om man kan udskille den første lyd i et ord.

De to resultatindikatorer måler forskellige dele af børns sproglige udvikling. Det er derfor ikke nødvendigvis de samme børn og kommuner, der klarer sig godt på begge indikatorer. Derfor er resultaterne i denne analyse opdelt på de to indikatorer. I vejledningmaterialet til sprogvurderingen kan du læse om de to resultatindikatorer samt se en beskrivelse af de konkrete test i sprogvurderingen.

Det skal bemærkes, at klassetestens måling af talesprog kun måler barnets sprogforståelse og ikke barnets ordforråd, som også betragtes som en dimension af de talesproglige færdigheder. Dette er særligt værd at have in mente, når analysen omhandler indvandrere og efterkommere, da tidligere forskningsresultater har vist, at netop ordforråd er et af de områder, hvor tosprogede børn i hvert fald i dagtilbudsalderen sakker mest efter deres danske kammerater (se fx "Vejledning til Sprogvurdering 3-6"). Det kan således ikke afvises, at vi i analysen underestimerer andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på talesprog. Vi anvender som nævnt klassetesten i denne analyse, fordi mange børn kun har resultater fra klassetesten.

3.2 Definition af svage dansksproglige kompetencer

Børnenes sprogvurderingsresultater kan inddeles i tre indsatsgrupper; generel, fokuseret og særlig indsats. Kategorien "særlig indsats" omhandler børn med de svageste sprogvurderingsresultater, mens "fokuseret indsats" indikerer, at barnet har lidt bedre sprogvurderingsresultater, men stadig har behov for en ekstra sprogstimulerende indsats. Børn i kategorien "generel indsats" har overordnet et alderssvarende sprog, selvom de stadig kan være under gennemsnittet på nogle sproglige områder.

I denne analyse ser vi på andel børn med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Det har vi defineret som børn i de to indsatsgrupper, der indikerer at barnet har behov for en ekstra sprogstimulerende indsats. Vi betegner således barnet som havende svage dansksproglige kompetencer, hvis sprogvurderingsresultaterne ligger i "særlig indsats" eller i "fokuseret indsats"¹³.

¹³ Definitionen er den samme som den vi brugte i analyse af andel børn med sproglige udfordringer. I denne analyse har vi dog valgt at bruge betegnelsen svage dansksproglige kompetencer, da det som nævnt udelukkende handler om børnenes kompetencer ift. det danske sprog og ikke siger noget om barnets sproglige kompetencer på modersmålet.

DEFINITION

SVAGE DANSKSPROGLIGE KOMPETENCER

Sprogvurderingsresultaterne kan opdeles på følgende tre indsatsgrupper:

- Særlig indsats: Sprogvurderingsresultater fra 0-5.
- Fokuseret indsats: Sprogvurderingsresultater fra 5-15.
- Generel indsats: Sprogvurderingsresultater fra 15-100.

Man defineres som havende "svage dansksproglige kompetencer", hvis sprogvurderingsresultatet indikerer, at man har behov for en "særlig indsats" eller en "fokuseret indsats".

Normstudie om étsprogede danske børn

Sprogvurderingsresultaterne er opgjort på en normscore, hvor der tages højde for barnets alder og køn. Denne korrektion bygger på et normstudie, der blev foretaget i forbindelse med udarbejdelsen af sprogvurderingsmaterialet. Det er værd at bemærke, at normstudiet omhandlede en repræsentativ population af *etsprogede* danske børnehaveklasseelever. Hvis et barns sprogvurderingsresultat fx ligger i "særlig indsats", betyder det, at barnets sprogvurdering er på niveau med de fem procent etsprogede danske børn fra normstudiet med de svageste dansksproglige kompetencer. I en repræsentativ population af etsprogede børnehaveklasseelever på landsplan, er det forventningen at 15 pct. af børnene vil være sprogligt udfordret – 5 pct. vil have resultater i kategorien "særlig indsats" og 10 pct. vil have resultater i kategorien "fokuseret indsats".

I denne analyse, hvor vi kun ser på indvandrere og efterkommere, har vi en formodning om, at en stor del af børnene er tosprogede forstået sådan, at de ud over det danske sprog også taler et andet sprog i hjemmet. Se afsnit 3.3 for en uddybning af analysens population. En anke mod analysen kunne derfor være, at sprogvurderingsmaterialet ikke kan bruges til denne analyse, dels fordi materialet ikke tager barnets kompetencer på sit modersmål i betragtning, og dels fordi at barnets resultater sammenlignes med etsprogede børns sprogkompetencer. Begge pointer er værd at være opmærksomme på, når vi arbejder med sprogresultater for indvandrere og efterkommere, men vi mener dog ikke, at de er problematiske for denne analyse.

For det første fremgår det af vejledningsmaterialet til Sprogvurdering 3-6, at materialet kan anvendes til at vurdere den dansksproglige udvikling hos både ét- og tosprogede børn, men resultatet af sprogvurderingen kan kun anvendes til at vurdere et tosproget barns dansksproglige færdigheder. Det fremgår desuden, at for indvandrere og efterkommere kan sprogvurderingsresultater i kategorierne "særlig indsats" eller "fokuseret indsats" enten indikere, at barnet har generelle sproglige problemer på begge sprog eller at barnet er forsinket i tilegnelsen af det danske sprog. Det påpeges i vejledningsmaterialet, at begge grupper kræver opmærksomhed, men på forskellige måder. Selvom et dårligt sprogvurderingsresultat blot er udtryk for, at barnets dansksproglige udvikling er forsinket, anbefaler vejledningsmaterialet, at barnet motiveres til at kommunikere på dansk og desuden har rigelig med dansksproglig stimulering af høj kvalitet. Som nævnt indledningsvist peger internationale forskningsresultater på, at uanset tosprogede børns kompetencer på modersmålet, så er lave andetsprogskompetencer (dvs. lave kompetencer på dansk) tidligt i livet en risikofaktor i forhold til at klare sig godt i løbet af skoletiden.

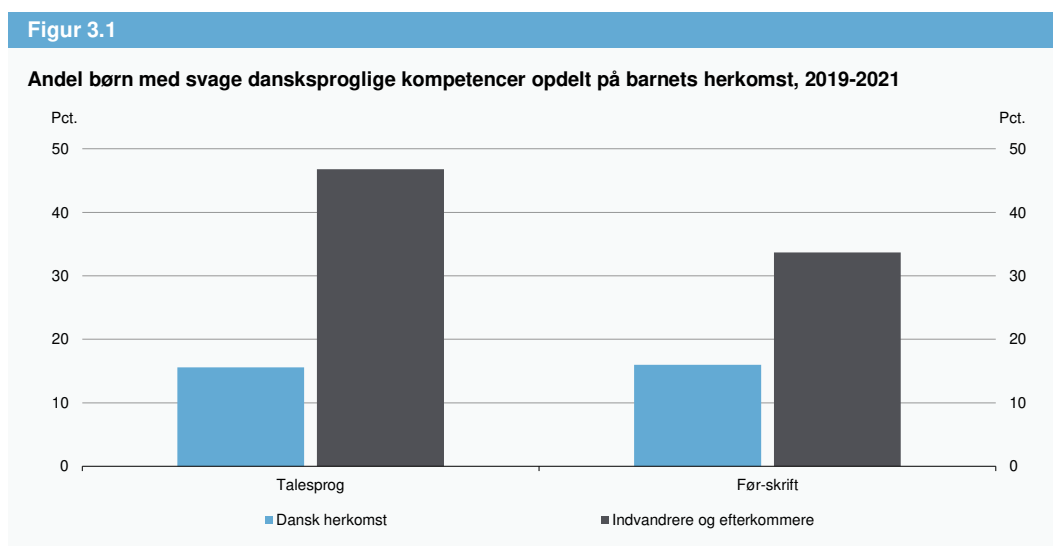
For det andet er det – måske netop fordi vi ved, at indvandrere og efterkommere som gruppe vil være mere forsinkede i deres dansksproglige udvikling – interessant at se, om de er lige forsinket i alle kommuner, eller om der er nogle kommuner, der i højere grad lykkes med at løfte børnenes dansksproglige kompetencer også for indvandrere og efterkommere. I denne sammenligning er det

naturligvis værd at tage højde for indvandrere og efterkommeres forskellige baggrundskarakteristika, hvilket vi gør i kapitel 5.

3.3 Analysens population og analyseperiode

Målgruppen

Som nævnt indledningsvist er denne analyse motiveret af et resultat fra vores tidligere analyse, hvor vi blandt andet så, at væsentligt flere indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer i forhold til deres danske klassekammerater. Dette fremgår også af figur 3.1 herunder. Her ses, at for de kommuner, der indgår i analysen, har 16 pct. af børnene med dansk oprindelse svage dansksproglige kompetencer ved skolestart (både for talesprog og for før-skrift). Det samme er tilfældet for 47 pct. af indvandrere og efterkommere, når vi måler på børnenes talesprog, og for 34 pct., når vi måler på børnenes før-skriftlige kompetencer.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Figuren omhandler alle børn fra de 52 kommuner, der er med i analysen, for de år, hvor den pågældende kommune er med i analysen. Kun børn, der er blevet sprogvurderet med klassetesten.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger..

Det er vigtigt at bemærke, at det ikke er overraskende at indvandrere og efterkommere oftere end børn med dansk oprindelse har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Forskellen kendes også fra forskningen, hvor fokus ofte er på såkaldte tosprogede børn. Her påpeges blandt andet at tosprogede børn skal lære to sprog (deres modersmål end dansk), og at det tager længere tid end at lære ét sprog (se fx Højen et al., 2019¹⁴).

I denne analyse er fokus som bekendt ikke på tosprogede børn, men på indvandrere og efterkommere. Det skyldes dels at der ikke er enighed om definitionen af tosproget, og dels at vi ikke har data for, hvorvidt barnet har et andet modersmål end dansk (dvs. har to sprog i sin hverdag). Vi følger Danmarks Statistiks definition af indvandrere og efterkommere. Således er man indvandrer eller efterkommer, hvis ingen af forældrene både er danske statsborgere og er født i Danmark.

¹⁴ Højen, Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills"

DEFINITION INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE

Populationen defineres ud fra Danmarks Statistiks herkomst-definition¹⁵, hvor man skelner mellem personer med dansk oprindelse, indvandrere og efterkommere. Personer med dansk oprindelse er personer, hvor mindst én af forældrene både er dansk statsborger og er født i Danmark.

Efterkommere er født i Danmark, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark. Indvandrere er født uden for Danmark, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark.

Bemærk at hvis én af barnets forældre er indvandrer eller efterkommer og den anden forælder er dansk statsborger og født i Danmark, så er barnets herkomst defineret som dansk oprindelse, og barnet vil altså ikke indgå i denne analyse. Det betyder også, at hvis "tosproget" forstås som børn, der taler to sprog i deres hverdag, så er dette formentlig tilfældet for en stor del af analysens population, da populationen altså er defineret ved, at ingen af forældrene både er født i Danmark og har dansk statsborgerskab.

Det er i forlængelse heraf også værd at nævne, at vi med fokus på indvandrere og efterkommere formentlig har fokus på den gruppe af tosprogede børn, som oftest har svagest dansksproglige kompetencer. Et barn, der har én forælder, som har dansk oprindelse og én forælder, som er indvandrer eller efterkommer, kan således også vokse op med to sprog. Men dette barn vil jf. definitionen ovenfor være defineret som havende dansk oprindelse. Vi ved fra forskningen, at tosprogede børn med én etnisk dansk forælder alt andet lige er mindre sprogligt udfordret end tosprogede børn, hvor ingen af forældrene er etnisk danske (se Højen et al., 2019¹⁶). Når analysen omhandler indvandrere og efterkommere – altså børn, hvor ingen af forældrene både er født i Danmark og har dansk statsborgerskab – må vi derfor også forvente, at analysen omhandler den gruppe af tosprogede børn, som oftest har svage dansksproglige kompetencer¹⁷.

Populationsafgrænsning

Analysen omhandler indvandrere og efterkommere, som ved starten af børnehaveklassen gik på en folkeskole og blev sprogvurderet med klassetesten i Sprogvurdering 3-6. Elever fra privatskoler indgår ikke i analysen, da vi ikke har adgang til sprogvurderingsresultater for disse skoler. Desuden har vi frasorteret specialskoleelever, da det er meget få elever på specialskolerne, der er blevet sprogvurderet med Sprogvurdering 3-6 i børnehaveklassen.

Barnets dagtilbudskommune

Som nævnt indledningsvist anvender vi sprogvurderingsresultatet som en indikator for barnets sproglige niveau ved afslutningen af dagtilbudsalderen. Derfor har vi identificeret barnets kommune som dagtilbudskommunen før skolestart (konkret den 1. januar det år barnet starter i skole). Vi kender dog ikke dagtilbudskommunen for de børn, der var indskrevet i en privat daginstitution eller i en privat pasningsordning. For disse børn samt for de børn, der ikke var indskrevet i et dagtilbud

¹⁵ Læs mere på Danmarks Statistiks hjemmeside:

<https://www.dst.dk/da/TilSalg/Forskningsservice/Dokumentation/hoekvalitetsvariable/udlaendinge/ie-type>

¹⁶ Højen, Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills".

¹⁷ I en baggrundsanalyse har vi undersøgt andel børn med svage dansksproglige kompetencer opdelt på om enten ingen, én eller begge barnets forældre har anden etnisk herkomst end dansk. Her ses også, at flere har svage dansksproglige kompetencer i den gruppe, hvor ingen forældre har dansk herkomst sammenlignet med gruppen, hvor én af forældrene har dansk herkomst.

den 1. januar anvendes barnets bopælskommune. I benchmarkinganalysen tager vi højde for, om barnet gik i dagtilbud et halvt år før skolestart.

Analyseperiode

Vi anvender sprogvurderingsresultater for skoleårene 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022. Da sprogvurderingen foretages i første halvdel af skoleåret, omtaler vi skoleårene hhv. 2019, 2020 og 2021. 2021 henviser således til resultater for de elever, der startede i skole i skoleåret 2021/2022 og som derfor blev sprogvurderet i efteråret 2021.

I hvert af de år har der på landsplan været indskrevet cirka 7.000 indvandrere og efterkommere i folkeskolernes børnehaveklasse¹⁸. Populationen er således allerede forholdsvis lav, hvilket især bliver relevant, når vi i benchmarkinganalysen vil opgøre resultaterne på kommuneniveau. For at analysen omhandler et større antal personer pr. kommune pooler vi data for de tre år. Analysen omhandler således kommunernes resultater for indvandrere og efterkommere samlet for perioden 2019-2021. Det valg underbygges blandt andet af, at andelen af indvandrere og efterkommere, som har svage dansksproglige kompetencer, er konstant på landsplan over de tre år. I benchmarkinganalysen tager vi desuden højde for landsplanstendenser på tværs af de tre år, ved at kontrollere for hvilket af de tre år, eleven er blevet sprogvurderet i.

Det er værd at bemærke, at resultaterne for 2020 og i et vist omfang også 2021 kan være påvirket af COVID-19-perioden, som har givet børnene en anderledes hverdag i tiden før og efter deres skolestart. For det første var børnene hjemsendt fra deres dagtilbud i en måned i marts/april 2020 (dvs. et lille halvt år før 2020-årgangen startede i skole), og derefter kom de tilbage til et dagtilbud, hvor der var fokus på at mindske smitterisikoen, hvilket havde betydning for de normale hverdagsaktiviteter. Dertil hører at børnenes overgang til skolen også foregik på en anden måde end normalt (VIVE, 2021¹⁹), og at deres første tid i skolen ligeledes har været præget af en hverdag med fokus på at mindske smitterisikoen. Til gengæld var et af tiltagene mod smittespredning at holde børnene i små faste børnegrupper. En hypotese kunne være, at de mindre grupper kan have haft en positiv betydning for børnenes sprog – det har vi dog ikke undersøgt nærmere. Som nævnt er andelen indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer konstant over de tre år, så der er ikke umiddelbart tegn på, at den anderledes hverdag som følge af COVID-19 har påvirket resultaterne væsentligt. Vi tager desuden, som nævnt ovenfor, højde for landsplanstendenser på tværs af de tre år i benchmarkinganalysen.

Kommuner i analysen

Det er ikke alle kommuner, der anvender Sprogvurdering 3-6 (klassetesten), og nogle kommuner har anvendt dette materiale i nogle af årene, men ikke i alle tre år. Der er desuden nogle kommuner, hvor enkelte skoler anvender dette sprogvurderingsmateriale, men hvor det ikke er bredt anvendt af alle eller de fleste skoler i kommunen.

Analysen omhandler resultater fra 52 kommuner, som er udvalgt på baggrund af følgende hensyn:

- 1) Resultaterne for de enkelte kommuner er repræsentative for hele kommunen og ikke blot en enkel eller få af kommunens skoler. Dette indebærer både at kommunen skal bruge sprogvurderingsmaterialet forholdsvis bredt i kommunen og ikke blot på en enkel eller få

¹⁸ Kilde: Danmarks Statistiks Statistikbank, tabel "UDDAKT20". Opgørelsen gælder for alle 98 kommuner og ikke "kun" for de 52 kommuner, der indgår i denne analyse.

¹⁹ VIVE, 2021. "Børnehavedrift i foråret 2021 i lyset af Covid-19 – Spørgeskemaundersøgelse blandt ledere af børnehaver"

af skolerne. Det indebærer desuden at antal personer i analysen pr. kommune skal have et niveau, som gør det meningsfuldt at opgøre resultater på kommuneniveau.

- 2) Analysen skal omhandle så mange kommuner som muligt.
- 3) Analysens resultater må ikke udelukkende afspejle historiske data – dvs. som minimum skal vi have resultater for kommunen for 2021, for at kommunen indgår i analysen.

På baggrund af ovenstående hensyn er populationen afgrænset ud fra de tre trin, der er beskrevet og illustreret i boks 3.1. De tre afgrænsningstrin kan måske ved første øjekast lyde en smule komplicerede. I praksis indgår de fleste af kommunerne i analysen med data for alle tre år. Analysen omhandler i alt 52 kommuner. I 44 af kommunerne har vi sprogvurderingsresultater med for alle år. I fem af kommunerne har vi resultater med for to år, og i tre kommuner har vi kun resultater med fra 2021²⁰. Analysen omhandler samlet set 11.443 børn. I benchmarkinganalysen tager vi højde for, hvilket år sprogvurderingen er foretaget. Hvis der er systematiske forskelle i resultaterne på tværs af de tre år, vil vi altså tage højde for det.

I bilag 2 "Kommunespecifikke nøgletal" kan du se hvilke år, der indgår i hver af kommunernes resultater, og i bilag 3 "Metode" er populationsafgrænsningen beskrevet yderligere.

Boks 3.1

Afgrænsning af kommuner i analysen

Analysen omhandler data fra tre skoleår, 2019/2020, 2020/2021 og 2021/2022 (i det følgende omtales skoleårene 2019, 2020 og 2021 med henvisning til, at sprogvurderingerne foretages i første halvår af skoleåret). Kommunerne kan indgå i analysen i enten et, to eller alle tre skoleår. Afgrænsningen af kommunerne er foregået i tre trin, som er beskrevet i denne boks og illustreret herunder.

Analysepopulation pr. kommune (Krav: Antal indvandrere og efterkommere med sprogvurderingsresultat er samlet minimum 50 pr. kommune)	
2021:	<i>Krav for at indgå i analysen i 2021</i> Minimum 70 pct. er sprogvurderet <i>eller</i> Minimum 60 pct. er sprogvurderet, hvis minimum 70 pct. er sprogvurderet i 2020 . <i>Nødvendig betingelse for at indgå i analysen</i>
2020:	<i>Krav for at indgå i analysen i 2020</i> Minimum 70 pct. er sprogvurderet <i>eller</i> Minimum 60 pct. er sprogvurderet, hvis minimum 70 pct. er sprogvurderet i 2021 .
2019:	<i>Krav for at indgå i analysen i 2019</i> Minimum 70 pct. er sprogvurderet.

Boks fortsættes på næste side

²⁰ For de af kommunerne, der ikke indgår i analysen i alle tre år, har vi undersøgt, om der er grund til at forvente, at kommunerne klarer sig markant anderledes i de af årene, hvor vi ikke har resultater for kommunen. Der er ikke tegn på at børnesammensætningen er markant anderledes i de år. Vi kan naturligvis ikke udtale os om de kommuners konkrete resultater i de pågældende år, men baggrundsanalysen giver os således ikke grund til at tro, at kommunerne ville have klaret sig væsentlig anderledes i de af årene, hvor vi ikke har resultater for dem.

Boks 3.1 (fortsat)

Trin 1: Krav for at sikre, at kommuner i analysen som minimum har resultater for 2021

Analysen omhandler kun kommuner, der opfylder minimum ét af følgende to krav:

1. Minimum 70 pct. af de sprogvurderingsberettigede¹⁾ indvandrere og efterkommere i kommunen er sprogvurderet i 2021.
2. Minimum 60 pct. af de sprogvurderingsberettigede indvandrere og efterkommere i kommunen er sprogvurderet i 2021 og minimum 70 pct. af de sprogvurderingsberettigede indvandrere og efterkommere i kommunen er sprogvurderet i 2020.

Trin 2: Krav for at sikre, at sprogvurderingsmaterialet anvendes forholdsvist bredt i kommunen i de skoleår, hvor kommunen indgår.

Kommunerne i analysen indgår som minimum med data for 2021, jf. ovenfor.

Kommunerne indgår desuden i analysen i de af årene 2019 og 2020, hvor de opfylder 70 procents-kravet, dvs. at minimum 70 pct. af de sprogvurderingsberettigede indvandrere og efterkommere i kommunen er sprogvurderet det pågældende år.

Derudover – ud fra hensynet om at analysen skal omhandle så mange kommuner som muligt – indgår kommunens desuden med data for 2020 og 2021, hvis de opfylder ét af følgende krav:

1. Minimum 60 pct. er sprogvurderet i 2020 og minimum 70 pct. er sprogvurderet i 2021.
2. Minimum 70 pct. er sprogvurderet i 2020 og minimum 60 pct. er sprogvurderet i 2021.

Samlet betyder trin 1 og trin 2, at alle kommuner i analysen som minimum indgår i analysen med data fra 2021. Størstedelen af kommunerne indgår dog med data for alle tre skoleår. I benchmarkinganalysen tager vi højde for, hvilket år sprogvurderingen er foretaget. Hvis der er systematiske forskelle i resultaterne på tværs af de tre år, vil vi altså tage højde for det.

Trin 3: Krav til antal indvandrere og efterkommere pr. kommune for at sikre et tilstrækkeligt datagrundlag for benchmarking af den enkelte kommune

Afslutningsvist har vi afgrænset analysen til kun at omhandle de kommuner, der på baggrund af trin 1 og 2 har sprogvurderingsresultater for minimum 50 indvandrere og efterkommere pr. kommune (samlet for de skoleår, der indgår i analysen).

Anm.: ¹⁾ Betegnelsen "sprogvurderingsberettigede indvandrere og efterkommere" henviser til, at sprogvurderingen ikke er obligatorisk for elever på skoler, der er omfattet af reglen om sprogsprøve. Elever fra disse skoler indgår derfor ikke i beregningen af andel elever med sprogvurderingsresultater (i trin 1 og trin 2), da dette trins formål er at identificere om kommunen bruger klassetesten bredt for alle eller de fleste elever i kommunen. Hvis der er sprogvurderingsresultater for elever fra sprogsprøveskoler, vil de elever dog stadig indgå i analysen.

Frafaldsanalyse

Når vi kun ser på de kommuner, der indgår i analysen, er der stadig ca. 25 pct. af indvandrere og efterkommere, der ikke er sprogvurderet med klassetesten i Sprogvurdering 3-6, og som derfor ikke er med i analysen²¹. En frafaldsanalyse viser, at elever på skoler, der er omfattet af reglen om sprogsprøve²², samt drenge og børn, hvis mor ikke er i beskæftigelse, er en smule underrepræsenteret i analysen. Det er forventeligt, at det er grupper, som også oftere vil have svagere dansksproglige kompetencer. Der er med andre ord tegn på, at elever med flest dansksproglige udfordringer måske ikke sprogvurderes med klassetesten ligeså ofte som de øvrige børn. Det kan derfor ikke udelukkes, at landsplanstallene underestimerer andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer en smule.

I benchmarkinganalysen i kapitel 5, hvor kommunerne sammenlignes, tager vi højde for de nævnte forhold, både på individniveau og på kommuneniveau. Konkret tager vi blandt andet højde for barnets herkomst, og hvorvidt barnets mor er i beskæftigelse på individniveau, samt for andel indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet både på skole- og kommuneniveau. Du kan læse

²¹ For at få et resultat i sprogvurderingen kræver det, at man svarer på et minimum antal af spørgsmålene i testen. Denne analyse omhandler kun de elever, der har fået et resultat i testen. Det kan derfor ikke udelukkes, at nogle af de elever, som i vores tal ser ud til ikke at være blevet sprogvurderet med klassetesten, faktisk er blevet sprogvurderet, men ikke har svaret på et tilstrækkeligt antal spørgsmål til at få et resultat i testen.

²² På de skoler er det ikke obligatorisk, at eleverne også bliver sprogvurderet, men eleverne indgår i analysen, hvis vi har sprogvurderingsresultater for dem.

mere om frafaldsanalysen i bilag 3 "Metode", hvor det også fremgår, hvordan vi har håndteret en potentiel selektion i forhold til elever på skoler, der er omfattet af reglen om sprogpøver. I tabel 5.1 i denne rapport kan du se en liste over hvilke rammvilkår, der tages højde for i analysen. Samlet set vurderes forbehold fra frafaldsanalysen ikke at være et problem for kommunesammenligningerne i analysen.

4 Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer

I dette kapitel undersøger vi, hvor mange indvandrere og efterkommere, der på landsplan har svage dansksproglige kompetencer, når de starter i skole. Vi ser både på alle indvandrere og efterkommere samlet og opdelt på udvalgte baggrundskarakteristika. Som nævnt i kapitel 3 vises resultaterne både for talesprog og for før-skrift.

Det bemærkes, at resultater på landsplan er baseret på de 52 kommuner, der indgår i analysen. Det er vores vurdering, at analysepopulationen overordnet set er repræsentativ for alle 98 kommuner, men der er dog mulighed for, at vi kommer til at underestimerer andel med svage dansksproglige kompetencer på landsplan en smule²³. Det skal desuden bemærkes, at vi ikke i dette kapitel tager højde for øvrige baggrundskarakteristika. Figurerne viser således udelukkende de deskriptive forskelle. Det er især relevant i kapitel 4.1, hvor vi ser på sprogvurderingsresultaterne opdelt på udvalgte baggrundskarakteristika. I kapitel 5, hvor kommunernes resultater sammenlignes, undersøger vi sammenhængene, mens vi samtidig tager højde for øvrige baggrundskarakteristika.

3 CENTRALE KONKLUSIONER FRA KAPITLET

- Næsten hver anden indvandrer og efterkommer (47 pct.) har svage dansksproglige kompetencer ift. deres talesprog, når de starter i skole, og hver tredje (34 pct.) har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift. Cirka hver fjerde har svage dansksproglige kompetencer *både* på talesprog og før-skrift ved skolestart.
- Det er især indvandrere og efterkommere med oprindelse i MENAPT-lande, og indvandrere og efterkommere hvis mor har en lav uddannelse, der har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. MENAPT-lande er en forkortelse for lande i Mellemøsten, Nordafrika samt Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet.
- Indvandrere og efterkommere, der er startet i dagtilbud senest det år, de fyldte 1 år, har sjældnere svage dansksproglige kompetencer. Denne konklusion omhandler dog kun børn, der har gået i et kommunalt eller et selvejende dagtilbud.

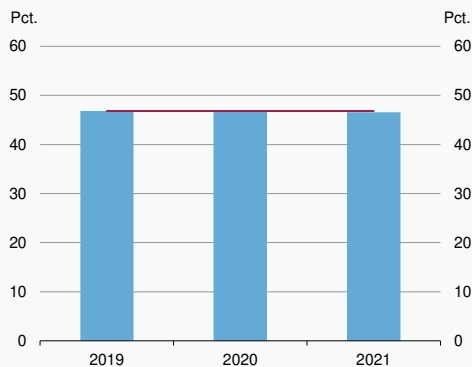
På landsplan har 47 pct. af alle indvandrere og efterkommere svage dansksproglige kompetencer ved skolestart, når vi ser på talesprog, og 34 pct. har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift, jf. figur 4.1 og 4.2 (dette fremgik også af figur 3.1 ovenfor). I figurerne ses også, at dette billede er konstant over de tre år i analysen. Det underbygger, at det er meningsfulgt, at vi i den resterende del af analysen ser på resultaterne samlet for perioden 2019 til 2021, for at analyseresultaterne omhandler et større antal personer. Figur 4.1 og 4.2 viser desuden, at flere indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer på talesprog sammenlignet med før-skrift, hvilket er i overensstemmelse med forskning på området (se Højen et al., 2019²⁴). Denne forskel går igen i alle resultater i analysen, hvilket vi dog ikke gør yderligere ud af i denne analyse.

²³ Læs mere om analysens repræsentation i bilag 3 "Metode".

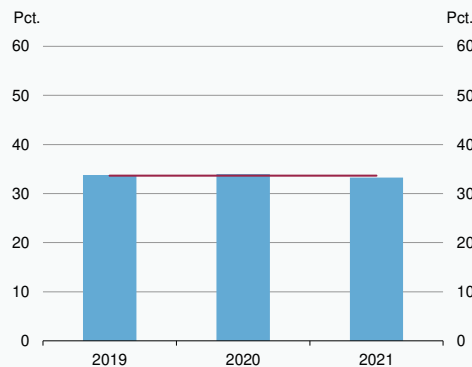
²⁴ Højen, Anders, Dorte Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills".

Figur 4.1

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på talesprog, 2019-2021

Figur 4.2

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på før-skrift, 2019-2021

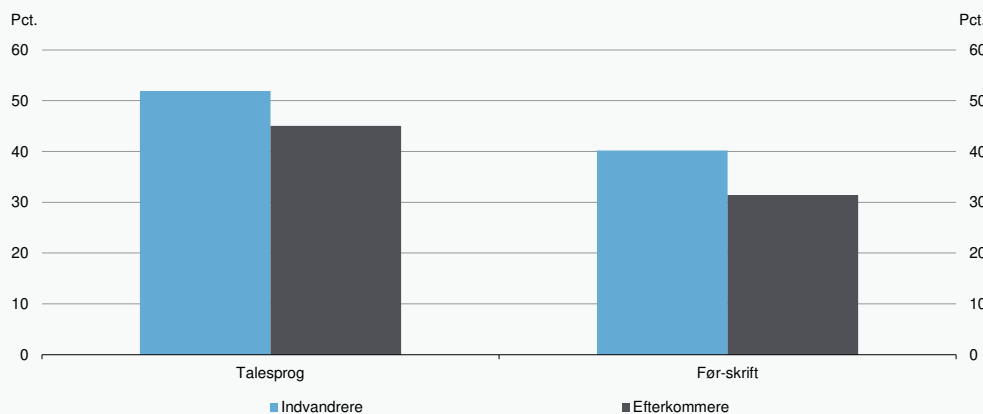
Anm.: Figurene omhandler sprogvurderingsresultater fra starten børnehaveklassen for 52 kommuner. 44 kommuner indgår i analysen alle tre år. Fem kommuner indgår i analysen i to år, og tre kommuner indgår kun i analysen i ét år. Læs mere i bilag 3 "Metode". Det ændrer dog ikke på søjlerne, hvis vi kun ser på de 44 kommuner, der er med i analysen alle tre år.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Der er lidt flere indvandrere, der har svage dansksproglige kompetencer, sammenlignet med efterkommere, jf. figur 4.3. Det er ikke så overraskende, idet efterkommere per definition er født i Danmark og dermed har haft længere tid til at lære det danske sprog sammenlignet med indvandrere. Det skal dog bemærkes, at forskellen mellem indvandrere og efterkommere kun er signifikant for før-skrift, men ikke for talesprog, når vi i kapitel 5 tager højde for andre rammevilkår samtidig (fx barnets oprindelsesland og forældrenes ressourceniveau).

Figur 4.3

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer opdelt på barnets herkomst, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

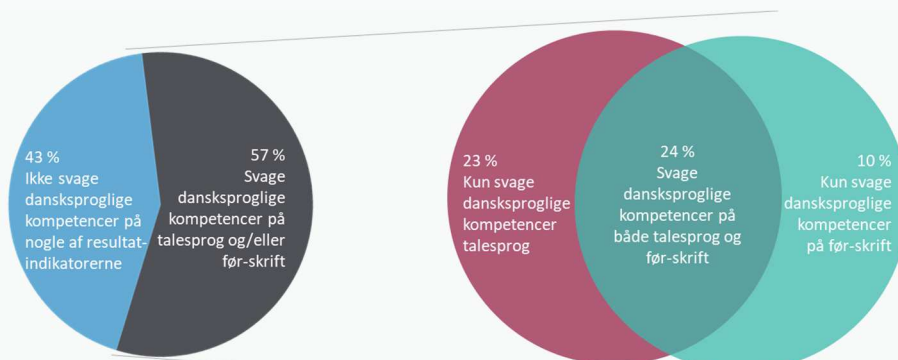
Er det de samme børn, der er udfordret på både talesprog og før-skrift?

I figur 4.4 er børnene inddelt i grupper efter, om de har svage dansksproglige kompetencer på én eller begge resultatindikatorer. I figuren ses, at 43 pct. ikke har svage dansksproglige kompetencer

på nogen af resultatindikatorerne, mens 24 pct. har svage dansksproglige kompetencer på både talesprog og før-skrift. Næsten lige så mange, 23 pct., har svage dansksproglige kompetencer på talesprog men ikke på før-skrift, og 10 pct. har svage dansksproglige kompetencer med hensyn til før-skrift, men ikke på talesprog.

Figur 4.4

Overlap mellem sprogvurderingsresultater for talesprog og før-skrift, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".
 Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

I figur 4.1 så vi, at knap halvdelen af alle indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer på talesprog. Det skyldes altså, at cirka en fjerdedel har svage dansksproglige kompetencer på begge resultatindikatorer, og at yderligere en fjerdedel har svage dansksproglige kompetencer på talesprog, men ikke på før-skrift. Samme logik gør sig gældende for før-skrift. Det er dog kun 10 pct. af børnene, der har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift og ikke på talesprog.

Sprogvurderingsresultater opdelt på indsatsgrupper

Som nævnt i afsnit 3.2 kan børnenes sprogvurderingsresultater inddeles i tre indsatsgrupper, hhv. generel, fokuseret og særlig indsats. I figur 4.5 og 4.6 er sprogvurderingsresultaterne opdelt på de tre indsatsgrupper. Resultaterne er desuden opdelt på indvandrere og efterkommere, da resultaterne fordeler sig lidt forskelligt for de to grupper. Andelen for kategorierne "særlig indsats" og "fokuseret indsats" summer til andelen med svage dansksproglige kompetencer, jf. definitionen heraf.

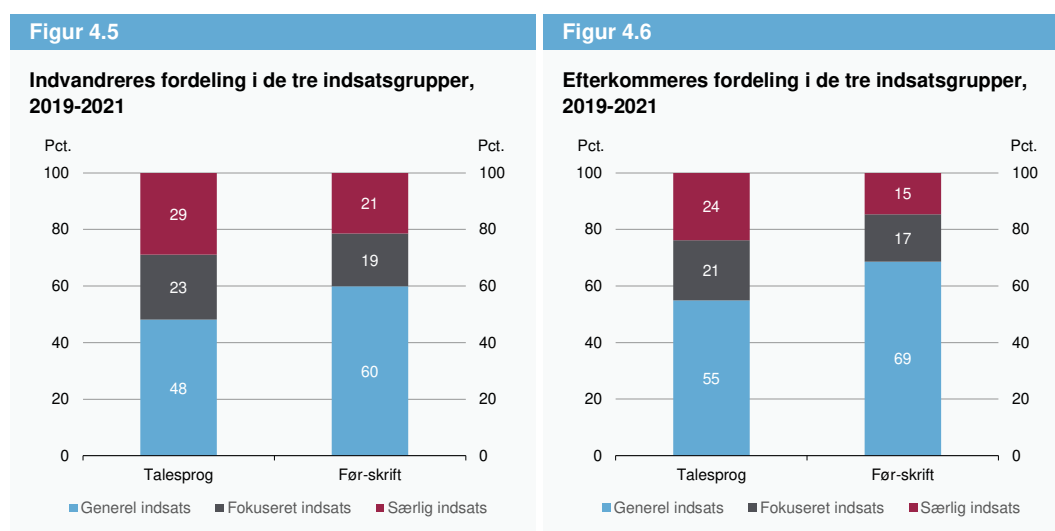
OVERBLIK OVER SPROGVURDERINGENS INDSATSGRUPPER

Sprogvurderingsresultaterne kan opdeles på tre indsatsgrupper, der er koblet til anbefalinger til den efterfølgende pædagogiske indsats.

- *Særlig indsats:* Barnets dansksproglige kompetencer er på niveau med de 5 pct. af de danske, etsprogede børn, som har svagest dansksproglige kompetencer.
- *Fokuseret indsats:* Barnets dansksproglige kompetencer er på niveau med de 5-15 pct. af de danske, etsprogede børn, som har næst lavest dansksproglige kompetencer
- *Generel indsats:* Barnets dansksproglige kompetencer er på niveau med de 85 pct. af de danske, etsprogede børn, som har bedst dansksproglige kompetencer.

Læs mere herom i kapitel 3.

Hvis vi først ser på indvandreres sprogvurderingsresultater, så viser figur 4.5, at 29 pct. får resultater i kategorien "særlig indsats" i forhold til de talesproglige færdigheder, og at det samme gælder for 21 pct. i forhold til de før-skriftlige færdigheder. Andelen er lidt lavere for efterkommere, men ellers er billedet meget det samme. Her har 24 pct. behov for en "særlig indsats" i forhold til talesprog, mens det gælder for 16 pct. på før-skrift, jf. figur 4.6. Derudover har ca. 20 pct. af både indvandrere og efterkommere resultater, der indikerer et behov for en "fokuseret indsats" – både for talesprog og for før-skrift.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Et interessant resultat fra figur 4.5 og 4.6 er, at der i tre ud af fire søjler er flere børn med resultater i kategorien "særlig indsats" i forhold til kategorien "fokuseret indsats". Det er en interessant observation, fordi billedet var omvendt, da vi i vores tidligere analyse så på resultaterne for alle børn. Det følger, som nævnt i afsnit 3.2, af normfordelingen for sprogvurderingsmaterialet, at vi for en repræsentativ population af etsprogede børnehaveklasseelever, vil forvente at 5 pct. vil have resultater i kategorien "særlig indsats" og at 10 pct. vil have resultater i kategorien "fokuseret indsats".

For indvandrere og til dels for efterkommere (kun på talesprog) er billedet altså vendt om, jf. figur 4.5 og 4.6. Her ses, at en større andel af de børn, der har svage dansksproglige kompetencer, har meget svage dansksproglige kompetencer – det vil sige at de har resultater, der indikerer, at de har behov for en "særlig indsats" for at komme på niveau deres etnisk danske klassekammerater – mens en lidt mindre gruppe "kun" har behov for en "fokuseret indsats".

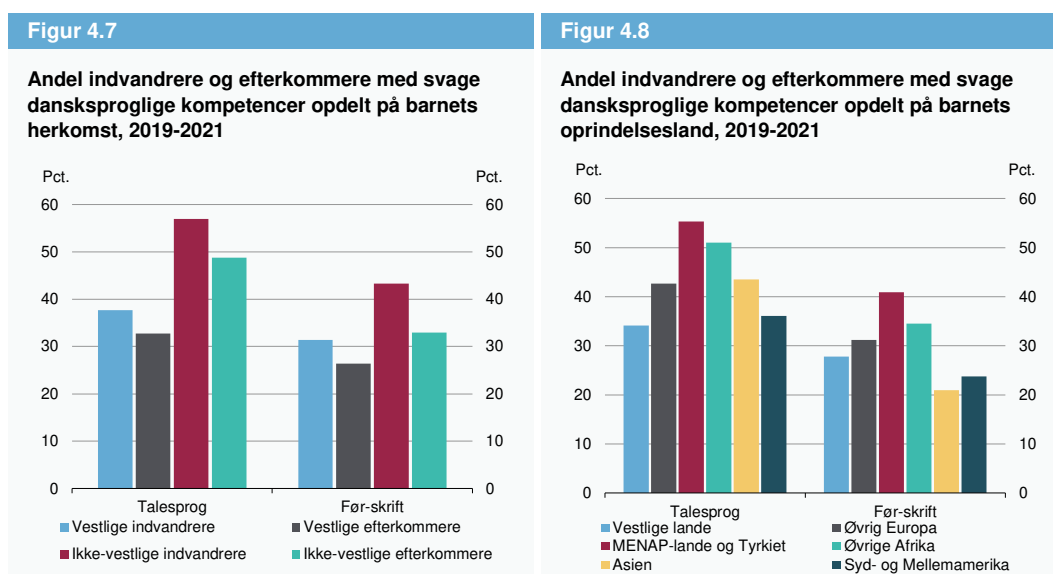
4.1 Sprogvurderingsresultater opdelt på baggrundskarakteristika

I de følgende figurer ser vi på andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer opdelt på udvalgte baggrundskarakteristika. Det skal igen bemærkes, at vi ikke i dette kapitel tager højde for de øvrige baggrundskarakteristika. Hvis du gerne vil se hvilke baggrundskarakteristika, der har sammenhæng til indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer, når vi samtidig tager højde for de øvrige baggrundskarakteristika, henvises i stedet til kapitel 5, hvor vi undersøger dette i forbindelse med sammenligning af kommunernes resultater. Se tabel 5.1 for en oversigt over resultaterne.

Sprogvurderingsresultater opdelt på børnenes herkomst og oprindelsesland

Indvandrere og efterkommere med oprindelse i et ikke-vestligt land har oftere svage dansksproglige kompetencer i forhold til indvandrere og efterkommere med oprindelse i et vestligt land. Det ses i figur 4.7, hvor andel børn med svage dansksproglige kompetencer er opdelt hhv. på vestlige- og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Det skal bemærkes, at oprindelsesland ikke nødvendigvis er det samme som barnets fødselsland. Vi følger Danmarks Statistiks definition af oprindelsesland, som derfor som udgangspunkt er defineret ud fra moderens fødeland eller alternativt statsborgerskabsland. Hvis dette er ukendt anvendes tilsvarende oplysninger for barnets far.

I figuren ses for det første, at hvis vi kun ser på forskellen mellem indvandrere og efterkommere (dvs. sammenligner den blå og den grå søjle, eller sammenligner den røde og den grønne søjle), så er der flere børn med svage dansksproglige kompetencer blandt indvandrere i forhold til efterkommere. Det fremgik også af figur 4.3 ovenfor. Forskellen mellem indvandrere og efterkommere er dog noget mindre end forskellen mellem børn med vestlige oprindelse og børn med ikke-vestlig oprindelse (dvs. hvis man sammenligner den blå og den røde søjle eller den grå og den grønne søjle). Det ser med andre ord ud til, at den egentlige forskel mellem børnene med hensyn til herkomst og lignende karakteristika, ikke handler om, hvorvidt de er indvandret eller født i Danmark (og dermed efterkommere), men i stedet handler om hvilket land barnets mor (eller alternativt barnets far) kommer fra.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". MENAPT-lande er en forkortelse for lande i Mellemøsten, Nordafrika samt Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet. Vi anvender Danmarks Statistiks definition af oprindelsesland. Således er oprindelsesland som udgangspunkt defineret ud fra moderens fødeland eller alternativt statsborgerskabsland. Hvis dette er ukendt anvendes tilsvarende oplysninger for barnets far.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

I figur 4.8 er andel børn med svage dansksproglige kompetencer opdelt på netop barnets oprindelsesland. For talesprog er der flest børn med svage dansksproglige kompetencer blandt børn, hvis oprindelsesland er et MENAPT-land efterfulgt af børn med oprindelse i et andet afrikansk land. Omvendt er andelen lavest blandt børn med et andet vestligt oprindelsesland, og næsten samme andel ses blandt børn fra Syd- eller Mellemamerika. Forskellen mellem MENAPT-lande og de øvrige kategorier er signifikante for vestlige lande, øvrige europæiske lande og øvrige afrikanske lande, når vi samtidig tager højde for øvrige baggrundskarakteristika (se tabel 5.1 i kapitel 5). Forskellen

mellem på den ene side MENAPT-lande og på den anden side Asien og Syd- og Mellemamerika er til gengæld ikke signifikant²⁵.

For før-skrift er andelen med svage dansksproglige kompetencer også højest blandt børn, hvis oprindelsesland er et MENAPT-land. Andelen er omvendt lavest for børn fra Asien og fra Syd- og Mellemamerika, jf. figur 4.8. Forskellene mellem MENAP-lande og de øvrige kategorier er signifikante for de øvrige afrikanske lande, samt for Asien og Syd- og Mellemamerika, når vi tager højde for øvrige baggrundskarakteristika. Til gengæld er forskellen mellem MENAPT-lande og hhv. vestlige lande samt øvrige europæiske lande ikke signifikant (se tabel 5.1).

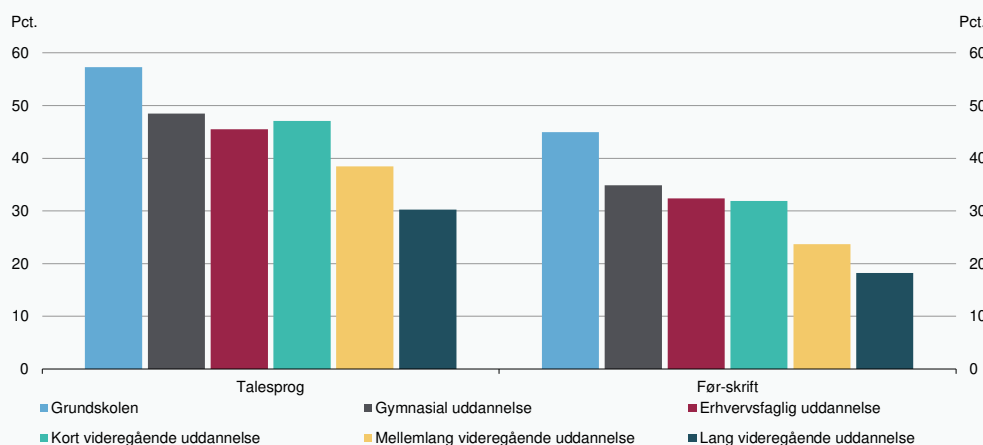
Sprog vurderingsresultater opdelt på mors uddannelse

Flere indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer, når barnets mor har en kortere uddannelse, jf. figur 4.9. Billedet er desuden det samme, hvis vi i stedet havde opdelt på fars højeste uddannelsesniveau.

Konkret viser figur 4.9, at flest børn har svage dansksproglige kompetencer, når barnets mor højest har en grundskoleuddannelse. Næst-flest har svage dansksproglige kompetencer, når barnets mor har enten en erhvervsuddannelse, en gymnasial uddannelse eller en kort videregående uddannelse, og dernæst kommer de børn, hvis mor har en mellemlang videregående uddannelse. Færrest børn har svage dansksproglige kompetencer, hvis mor har en lang videregående uddannelse. Vi ser samme tendens, når vi i benchmarkinganalysen i kapitel 5 undersøger sammenhængen, mens vi tager højde for alle baggrundskarakteristika samtidigt (dette er opsummeret i tabel 5.1).

Figur 4.9

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer opdelt på mors højeste fuldførte uddannelse, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Sprog vurderingsresultater opdelt på alder ved start i dagtilbud

Ud over de karakteristika, som et barn fødes med, er det også interessant at se, om nogle af de valg, som forældrene tager omkring barnet, kan have betydning for barnets sproglige udvikling. I

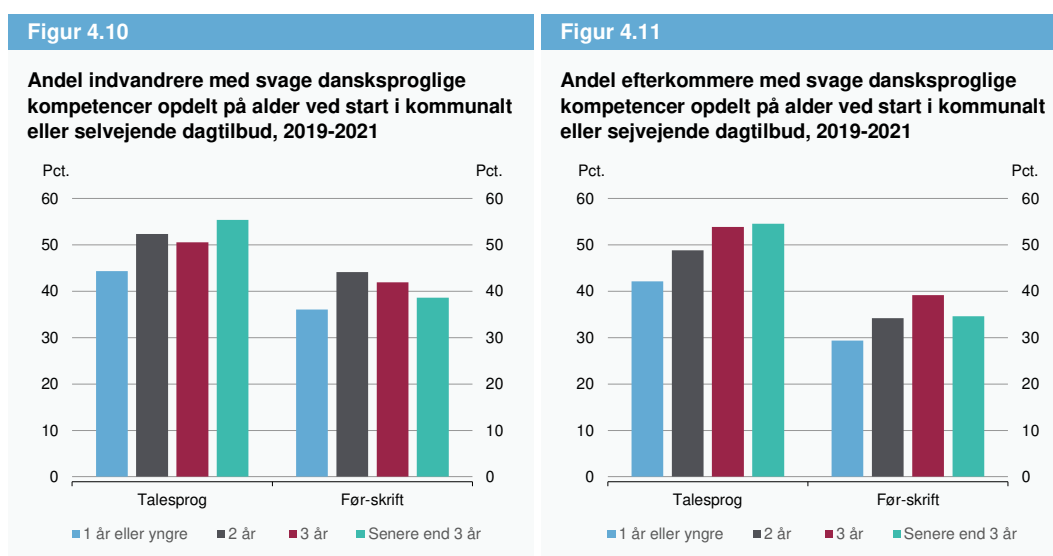
²⁵ I tabel 5.1 er lande fra Asien og Syd- og Mellemamerika samlet under kategorien "Øvrige lande" grundet et forholdsvis lavt antal børn i de to kategorier.

forskningen peges der blandt andet på, at barnets alder ved start i dagtilbud er en betydningsfuld indikator for barnets senere sprogkompetencer; jo senere barnet starter i dagtilbud, jo lavere sprogkompetencer har barnet senere i livet (Højen et al., 2021²⁶).

Vi finder samme tendens i denne analyse. I figur 4.10 og 4.11 er andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer opdelt på, hvornår barnet startede i et dagtilbud. Resultaterne vises hhv. for indvandrere og efterkommere, da resultaterne for indvandrere naturligt også vil være påvirket af, hvornår barnet indvandrede til Danmark.

Det skal bemærkes, at vi kun har mulighed for at opgøre alder ved start i dagtilbud for børn, der har gået i et kommunalt eller et selvejende dagtilbud. Derfor skal søjlen "senere end 3 år" fortolkes med forsigtighed, da det også kan omhandle børn, der er startet i et privat pasningstilbud tidligere i livet. Vi kan desuden kun opgøre barnets alder ved start i dagtilbud for 45 ud af de 52 kommuner. Læs mere herom i bilag 3 "Metode".

På trods af nævnte forbehold viser figur 4.10 og 4.11 samme resultat, som det vi kender fra forskningen. Andel børn med svage dansksproglige kompetencer er lavest for de børn, der er startet i kommunalt eller selvejende dagtilbud senest det år, de er fyldt 1 år sammenlignet med børn, der er startet i kommunalt eller selvejende dagtilbud senere. For efterkommere ses i figur 4.11, at andelen med svage dansksproglige kompetencer stiger kontinuerligt, jo senere barnet er startet i dagtilbud. For indvandrere er billedet, i figur 4.10, lidt mere mudret, men også her er andel med svage dansksproglige kompetencer højere for børn, der startede i dagtilbud som 2- eller 3-årige i forhold til børn, der startede senest det år de fyldte 1 år.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".
 Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

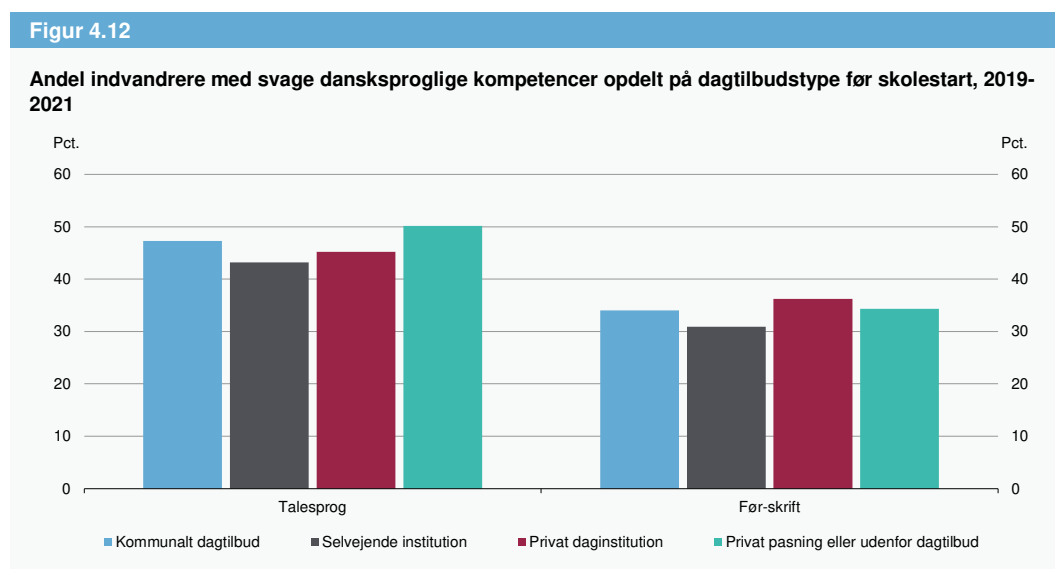
Vi finder samme sammenhæng, når vi i næste afsnit tager højde for de øvrige baggrundskarakteristika og undersøger sammenhængen mellem disse og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer. Konkret ser vi, at sandsynligheden for at have svage dansksproglige kom-

²⁶ Højen, Anders, Erika Hoff, Dorthe Bleses og Philip S. Dale, 2021: "The relation of home literacy environments to language and preliteracy skills in single- and dual-language children in Danish childcare"

petencer er større for indvandrere og efterkommere, der er startet i dagtilbud, da de fyldte 2 eller 3 år, sammenlignet med indvandrere og efterkommere der startede i dagtilbud senest det år, de fyldte ét år. Læs mere herom i tabel 5.1.

Sprogvurderingsresultater opdelt på dagtilbudstype inden skolestart

Figur 4.12 viser andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer, opdelt på barnets dagtilbudstype inden skolestart. Generelt er der ikke tydelige tendenser til, at indvandrere og efterkommere fra specifikke dagtilbudstyper oftere har svage dansksproglige kompetencer end andre indvandrere og efterkommere ved skolestart. For talesprog varierer andelen med svage dansksproglige kompetencer fra 43 pct. for børn i selvejende institutioner til 50 pct. for børn, der gik i privat pasning eller ikke gik i dagtilbud. Ligeledes ses en forholdsvis lille variation for før-skrift, hvor andelen varierer fra 31 pct. for børn i selvejende institutioner til 36 pct. for børn i private institutioner. I figur 4.12 er der ikke taget højde for fx børnenes og forældrenes baggrundskarakteristika. Når vi blandt andet tager højde for disse forhold i kapitel 5 (se tabel 5.1), er der ikke signifikant forskel i sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer på tværs af dagtilbudstyperne.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Barnets dagtilbudstype er opgjort pr. 1. januar det år, hvor barnet er sprogvurderet (dvs. cirka et halvt år før skolestart). Forskellen er ikke signifikant, se tabel 5.1.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

5 Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på kommuneniveau

I dette kapitel vender vi blikket mod resultaterne på kommuneniveau og undersøger hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere i hver kommune, der har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Ligesom i kapitel 4 er resultaterne pooled for tre år, hhv. 2019, 2020 og 2021, for at sikre et højt antal børn pr. kommune.

KOMMUNER I ANALYSEN

Som nævnt i kapitel 3 er det ikke alle kommuner, der anvender sprogvurderingsmaterialet Sprog-vurdering 3-6 (klassetesten), og det er derfor ikke alle kommuner, som er med i analysen. Læs mere om afgrænsningen af kommuner i kapitel 3.

Analysen omhandler 52 kommuner, hvoraf 44 af kommunerne indgår med data for alle tre år (2019-2021). Du kan se hvilke kommuner, der er med i analysen i danmarkskortene i figur 5.4 og 5.5, og i bilag 2 kan du se, hvilke år vi har data for, for hver enkelt kommune.

Indledningsvist i kapitlet ser vi på kommunernes faktiske resultater og undersøger, om der er forskel mellem kommunerne med hensyn til andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer. Forskellene mellem kommunerne kan blandt andet skyldes, at børnenes baggrundskarakteristika ikke er ens på tværs af kommunerne. Derfor sammenligner vi senere i kapitlet andel med svage dansksproglige kompetencer i kommunerne, efter vi har taget højde for forskelle i kommunernes rammevilkår.

I bilag 1 "Sådan placerer din kommune sig" og i bilag 2 "Kommunespecifikke nøgletal" kan du finde de væsentligste nøgletal fra analysen for hver enkelt kommune.

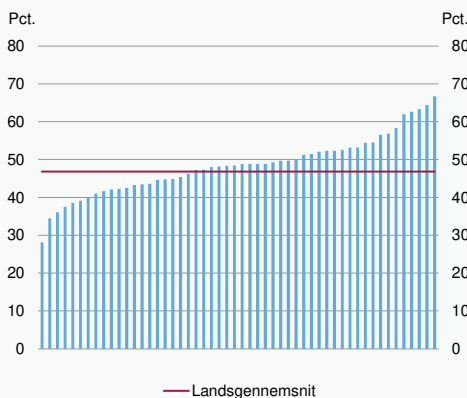
3 CENTRALE KONKLUSIONER FRA KAPITLET

- Der er store forskelle mellem kommunerne med hensyn til andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. For talesprog varierer andelen mellem kommunerne fra ca. 30 pct. til over 60 pct., og for før-skrift går variationen fra ca. 20 pct. til næsten 60 pct.
- Nogle af forskellene skyldes, at der er forskelle i børnesammensætningen for indvandrere og efterkommere i kommunerne. Der er dog stadig forskelle mellem andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, når vi har taget højde for forskelle i børnesammensætningen.
- Der er sammenhæng mellem mange af børnenes og forældrenes baggrundskarakteristika og indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer. Blandt andet har indvandrere og efterkommere fra mere ressourcestærke hjem (målt på blandt andet forældres uddannelse, indkomst og beskæftigelse) lavere sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer end indvandrere og efterkommere fra mindre ressourcestærke hjem.

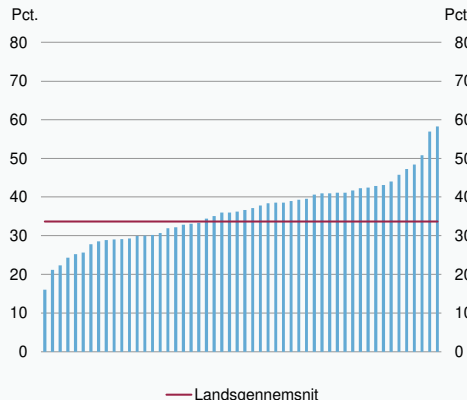
Der er store forskelle mellem kommunerne med hensyn til, hvor mange indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer, når de starter i skole. Det ses i figur 5.1 og 5.2. For talesprog varierer andelen fra ca. 30 pct. i nogle kommuner til over 60 pct. i andre kommuner, og for før-skrift er variationen fra omkring 20 pct. i nogle kommuner til næsten 60 pct. i andre kommuner.

Figur 5.1

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på talesprog fordelt på kommuner, 2019-2021

Figur 5.2

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på før-skrift fordelt på kommuner, 2019-2021

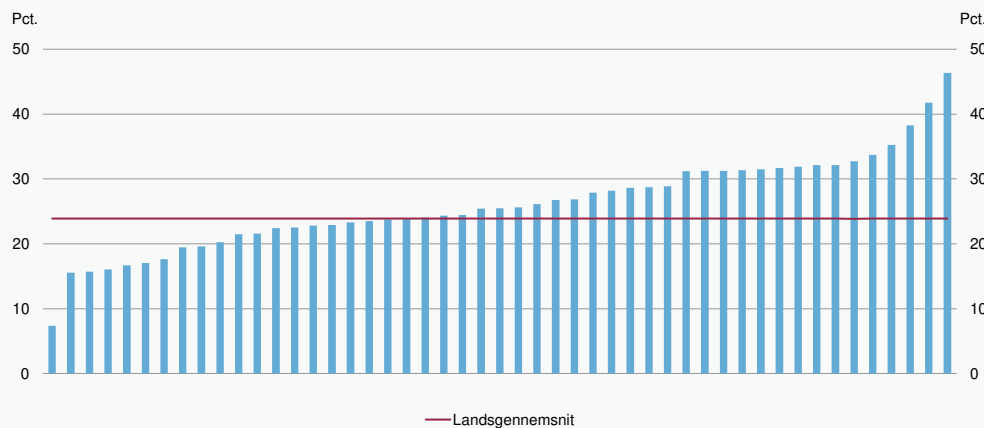
Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Den røde streg angiver det vægtede gennemsnit for de 52 kommuner.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Der er også forskel på, hvor stor en andel af kommunernes indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer på begge resultatindikatorer, dvs. både på talesprog og på før-skrift. Det varierer fra under 10 pct. til over 40 pct., jf. figur 5.3.

Figur 5.3

Andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer på både talesprog og før-skrift fordelt på kommuner, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Tre kommuner indgår ikke i denne figur grundet diskretionshensyn. Den røde streg angiver det vægtede gennemsnit for alle 52 kommuner i analysen.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

5.1 Sammenhæng mellem baggrundskarakteristika og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer

Når der på tværs af kommunerne er forskelle i andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, så kan det blandt andet skyldes, at kommunerne har forskellige børnesammensætninger blandt indvandrere og efterkommere. Det er blandt andet forskelle i børnenes oprindelsesland, kontakt til sundhedsvæsenet, forældrenes uddannelsesniveau og forældrenes herkomst. Vi betegner disse forskelle som forskelle i kommunernes rammevilkår, hvilket henviser til forskelle i de strukturelle forhold, som den enkelte kommune opererer under. Rammevilkår er kendetegnet ved, at de ikke kan ændres af kommunerne på kort eller mellemlangt sigt. Derfor korrigerer vi i afsnit 5.2 for disse forskelle i kommunernes rammevilkår, så vi får mere retvisende sammenligninger mellem kommunerne.

I dette afsnit ser vi først nærmere på hvilke sammenhænge analysen finder mellem rammevilkår og sandsynligheden for at indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. I tabel 5.1 nedenfor ses udvalgte rammevilkår fra analysen. Modellen er beskrevet i bilag 3 "Metode", og i boksen herunder kan du læse mere om, hvordan tabel 5.1 skal fortolkes. Enkelte sammenhænge i tabel 5.1 er uddybet under tabellen.

Boks 5.1

Fortolkning af tabel 5.1

Resultaterne i tabel 5.1 er udarbejdet ud fra en logistisk multilevel-model, der estimerer sammenhængen mellem de forskellige karakteristika og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Ligesom i resten af denne rapport har vi poollet resultater for perioden 2019-2021. Derfor tager vi også højde for, hvilket år barnet er sprogvurderet for at tage højde for eventuelle årseffekter med hensyn til sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer.

Hvad betyder pilene?

I analysen indgår alle variable samtidig, hvilket betyder, at de beskrevne retninger i tabellen udtrykker rammevilkårets betydning, når de øvrige rammevilkår holdes konstant. "▲" angiver, at de beskrevne karakteristika øger indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer, mens "▼" angiver, at de beskrevne karakteristika mindsker indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer.

For eksempel står der "▲" ud for rammevilkåret om, hvorvidt barnets oprindelsesland er et MENAPT-land (både for talesprog og for før-skrift). Det betyder, at indvandrere og efterkommere, der har oprindelse i et MENAPT-land, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer end indvandrere og efterkommere med nogle af de andre oprindelseslande. Dette gælder som nævnt, når der er taget højde for de øvrige karakteristika i tabel 5.1.

Tomme felter angiver, at det pågældende karakteristika ikke er signifikante, i forhold til om børnene har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Fx er begge felter tomme ud for rammevilkåret om dagtilbudstype før skolestart. Det betyder, der ikke er signifikante forskelle på sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer på tværs af de forskellige dagtilbudstyper, når vi har taget højde for de øvrige karakteristika i tabellen.

Hvor stærk er sammenhængen mellem de enkelte rammevilkår og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer?

Der er naturligvis forskel på, hvor meget de signifikante baggrundskarakteristika betyder for indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer. Fx er der både for talesprog og for før-skrift særligt høje marginale effekter af forældrenes uddannelsesniveau. For talesprog er de marginale effekter for barnets oprindelsesland også høje, og for før-skrift er der høje marginale effekter blandt andet for antal måneder i skolen ved sprogvurderingen. Disse nuancer fremgår ikke i tabel 5.1. I bilag 3 "Metode" kan du se både parameterestimer, standardfejl og marginale effekter for alle rammevilkår i analysen.

Tabel 5.1

Sammenhæng mellem rammevilkår og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer ved skolestart hhv. for talesprog og for før-skrift, 2019-2021

	Rammevilkår	Talesprog	Før-skrift
Barnets og forældrenes herkomst	Barnet er efterkommer		▼ Efterkommere har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift end indvandrere.
	Barnets oprindelsesland er et MENAPT-land ¹⁾²⁾	▲ Indvandrere og efterkommere, der har oprindelse i et MENAPT-land, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog end børn med oprindelse i enten et andet vestligt land end Danmark, i de øvrige europæiske lande eller i de øvrige afrikanske lande.	▲ Indvandrere og efterkommere, der har oprindelse i et MENAPT-land, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift end børn med oprindelse i de øvrige afrikanske lande eller i kategorien "øvrige lande" (dvs. ikke-vestlige lande uden for Europa).
	Mor/far har dansk herkomst ³⁾⁴⁾	▼ Indvandrere og efterkommere, hvor enten mor eller far har dansk herkomst, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog.	▼ Indvandrere og efterkommere, hvor far har dansk herkomst, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift. Mors herkomst er insignifikant.
Barnets baggrundskarakteristika	Antal måneder i skolen ved sprog-vurderingen	▼ Indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet 3-5 måneder efter skolestart, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog i forhold til indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet 1-2 måneder efter skolestart.	▼ Indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet mere end 2 måneder efter skolestart, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift i forhold til indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet 1-2 måneder efter skolestart. Hvis man er sprogvurderet under 1 måned efter skolestart, har man desuden større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.
	Har været anbragt	▼ Indvandrere og efterkommere, der er eller har været anbragt, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog.	▼ Indvandrere og efterkommere, der er eller har været anbragt, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.
	Har modtaget forebyggende foranstaltning		▲ Indvandrere og efterkommere, der har modtaget en forebyggende foranstaltning, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.
Forældrenes karakteristika	Mor/fars højeste fuldførte uddannelse ⁴⁾	▼ Indvandrere og efterkommere, hvis mor/far har gennemført en længere uddannelse end grundskolen, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog i forhold til hvis mor/far højest har en grundskoleuddannelse. Forskellen er dog ikke signifikant for forældre der højest har en kort videregående uddannelse, samt for fædre der højest har en gymnasial uddannelse.	▼ Indvandrere og efterkommere, hvis mor/far har længere uddannelse end en grundskoleuddannelse, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift i forhold til hvis mor/far højest har en grundskoleuddannelse.
	Husstandens ækvivalerede disponible indkomst	▼ Indvandrere og efterkommere med en højere husstandsindkomst, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog end hvis indkomsten er i laveste kvintil.	▼ Indvandrere og efterkommere med en højere husstandsindkomst, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift end hvis indkomsten er i laveste kvintil.
	Mors er i beskæftigelse	▼ Indvandrere og efterkommere, hvis mor er i beskæftigelse, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog.	
	Bor i almen bolig	▲ Indvandrere og efterkommere, som bor i en almen bolig, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog.	
	Mor/fars alder ved barnets fødsel ⁴⁾	▼ Hvis barnets mor var mellem 30 og 35 år ved barnets fødsel, har indvandrere og efterkommere mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog sammenlignet med mødre, der var mellem 24 og 29 år ved barnets fødsel. Fars alder er insignifikant.	▼ Hvis barnets forældre var mellem 30 og 35 år ved barnets fødsel, har indvandrere og efterkommere mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift sammenlignet med hhv. når barnets mor var 23 år eller yngre ved fødslen, og når barnets far var 29 år eller yngre ved fødslen.

Forældrenes karakteristika (fortsat)	Mor er dømt efter straffeloven eller øvrige særlove i de seneste fem år		Indvandrere og efterkommere, hvis mor er dømt efter straffeloven eller øvrige særlove, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift. ▲
	Barnets søskende	Er det ældste barn i søskendeflokken ▲	Indvandrere og efterkommere, som er det ældste barn i en søskendeflok, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog, end midter-børn i søskendeflokken. ▼
Barnets sundhedsvæsenet	Antal personer under 18 år i husstanden (inkl. barnet selv)		Indvandrere og efterkommere, der bor i en husstand med tre eller fire personer under 18 år, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift end hvis der kun bor to personer under 18 år. ▲
	Barnets antal besøgsdage på somatisk sygehus det seneste år		Indvandrere og efterkommere, som har været på somatisk sygehus i mere end 3 dage det seneste år, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift end børn, der ikke har været på sygehuset. ▲
	Barnet har en psykiatrisk diagnose	▲	Indvandrere og efterkommere, som har fået en psykiatrisk diagnose, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog.
Kontakt til sundhedsvæsenet	Mors antal besøgsdage på somatisk sygehus det seneste år	▲	Indvandrere og efterkommere, hvis mor har været på somatisk sygehus 1-3 dage det seneste år, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog, end når mor ikke har været på sygehuset.
	Karakteristika ved barnets fødsel	Lav fødselsvægt	▲
Mors BMI ved barnets fødsel		▲	Indvandrere og efterkommere, hvis mors BMI var i kategorien "overvægtig" eller højere ved barnets fødsel (dvs. BMI over 25), har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog, end hvis mor havde en BMI inden for normal-kategorien. ▲
Flytning	Flyttet kommune inden for de sidste tre år inden skolestart		Indvandrere og efterkommere, der har flyttet kommune inden for de sidste tre år før skolestart, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift. ▲
Barnets dagtilbud inden skolestart	Dagtilbudstype før skolestart ⁵⁾		
	Andel børn i dagtilbuddet med anden etnisk herkomst end dansk ⁵⁾	▲	Indvandrere og efterkommere, som går i et dagtilbud, hvor mere end 10 pct. af børnene har anden etnisk herkomst end dansk, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog, end i dagtilbud hvor mellem 5 og 10 pct. har anden etnisk herkomst end dansk. ▲
	Alder ved start i kommunalt eller selvejende dagtilbud	▲	Indvandrere og efterkommere, som startede i et kommunalt eller selvejende dagtilbud senere end det år, hvor barnet fyldte 1 år, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog. ▲

Barnets skole	Andel indvandrere og efterkommere på barnets skole, som er sprogvurderet med Sprogvurdering 3-6, klasstestesten	▲ Indvandrere og efterkommere, som går på skoler, hvor over 90 pct. af indvandrere og efterkommere er sprogvurderet med klasstestesten, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog i forhold til skoler hvor mellem 60 og 80 pct. er sprogvurderet.	▲ Indvandrere og efterkommere, som går på skoler, hvor over 90 pct. af indvandrere og efterkommere er sprogvurderet med klasstestesten, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift i forhold til skoler hvor under 60 pct. er sprogvurderet.
Kommunekarakteristika	Andel med MENAPT-land som oprindelsesland	▲ Jo flere indvandrere og efterkommere i kommunen, der har et MENAPT-land som oprindelsesland, jo større sandsynlighed har den enkelte indvandrer og efterkommer for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog. Effekten er stigende indtil et vist niveau, hvorefter den aftager igen.	
	Andel med et afrikansk land som oprindelsesland (ikke et MENAPT-land)		▲ Jo flere indvandrere og efterkommere i kommunen, der har et afrikansk land som oprindelsesland, jo større sandsynlighed har den enkelte indvandrer og efterkommer for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift.
	Andel med et asiatisk land som oprindelsesland	▼ Jo flere indvandrere og efterkommere i kommunen, der har et asiatisk land som oprindelsesland, jo mindre sandsynlighed har den enkelte indvandrer og efterkommer for at have svage dansksproglige kompetencer på talesprog. Effekten er faldende indtil et vist niveau, hvorefter den tiltager igen.	▼ Jo flere indvandrere og efterkommere i kommunen, der har et asiatisk land som oprindelsesland, jo mindre sandsynlighed har den enkelte indvandrer og efterkommer for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift. Effekten er dog aftagende.
Års-dummy	År for sprogvurderingen		▲ Indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet i 2021, har større sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer på før-skrift i forhold til dem der er sprogvurderet i 2019.

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Alle resultater i tabellen er signifikante på 10-procentsniveau. Tomme felter angiver således, at sammenhængen er insignifikant. Pilene angiver, at de beskrevne karakteristika hhv. øger (▲) og mindsker (▼) barnets sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer. I modellen er der også taget højde for barnets alder ved sprogvurderingen (i måneder) og barnets køn. Parameterestimerne for disse variable er dog ikke meningsfulde, da der allerede tages højde for alder og køn i beregningen af sprogvurderingsscoren. Vi har desuden taget højde for følgende variable for at tage højde for eventuelle selektionsudfordringer: Antal indvandrere og efterkommere i folkeskolens børnehaveklasser på kommuneniveau og andel af indvandrere og efterkommere, der er sprogvurderet på kommuneniveau (du kan se resultater for alle rammevilkår i bilag 3 "Metode"). ¹Det bemærkes at oprindelsesland ikke forstås som barnets fødeland, men refererer til hvilket geografisk område barnet eller barnets forældre oprindeligt er indvandret fra. Oprindelsesland defineres af Danmarks Statistik som udgangspunkt ud fra moderens fødeland eller statsborgerskabsland. ²MENAPT-lande er en forkortelse for lande i Mellemøsten, Nordafrika samt Afghanistan, Pakistan og Tyrkiet. ³Det følger af Danmarks Statistiks herkomstdefinition, at indvandrere og efterkommere kan have forældre, der er klassificeret som personer med dansk oprindelse. Læs mere i brødteksten under tabellen og i bilag 3 "Metode". ⁴Der er kodet en separat variabel hhv. for barnets mor og barnets far. ⁵Barnets dagtilbud er opgjort pr. 1. januar det år, hvor barnet starter i skole (dvs. et halvt år før skolestart).

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Det skal bemærkes, at der ikke på baggrund af denne analyse kan drages konklusioner om effekten eller kausaliteten af de enkelte rammevilkår. Analysen viser blot hvilke sammenhænge, der er mellem rammevilkår og indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer, når vi samtidig tager højde for de øvrige rammevilkår i modellen. Resultaterne er dog generelt i overensstemmelse med andre forskningsresultater om indvandrere og efterkommeres sprog. Generelt ved vi fra forskning om alle børns sproglige udvikling, at forældres uddannelse og socioøkonomiske status kan være associeret med barnets sproglige udvikling, og at børn fra lavt-uddannede hjem har større risiko for at have sprogvanskeligheder (se fx Vach, 2019, samt Databasen for Børns Sundhed, 2017²⁷). Mere specifikt omkring indvandrere og efterkommere

²⁷ Vach, Werner (2009: 156). "Ordforrådets vækst hos danske børn" i "Når børn lærer sprog" af Dorte Bleses og Anders Højen.

Databasen Børns Sundhed, Weber Pant S & Johansen A (2017). "Sundhedsplejerskers bemærkninger til sprog og kommunikation: Temarapport og årsrapport. Børn født i 2015."

er det blandt andet tidligere vist, at forældres ressourcer (målt med indkomst) er positiv associeret med indvandrere og efterkommeres dansksproglige udvikling (Højén et al., 2019)²⁸, og ligeledes at indvandrere og efterkommere, der starter forholdsvist sent i dagtilbud har dårligere dansksproglige kompetencer senere i livet end børn, der er startet tidligt i dagtilbud (Højén et al., 2021)²⁹.

Der er enkelte sammenhænge i tabel 5.1, som umiddelbart kan virke en smule overraskende, og som derfor kræver lidt ekstra bemærkninger. For det første kan det umiddelbart virke lidt mærkeligt, at forældrene til indvandrere og efterkommere kan have dansk oprindelse. Det følger dog af Danmarks Statistiks herkomstdefinition, og det sker især i de tilfælde, hvor forælderen eller forældrene med dansk oprindelse er født i udlandet, men hvor minimum en af bedsteforældrene både er født i Danmark og er dansk statsborger. Det bemærkes, at det kun er tilfældet for ca. 300 børn i populationen (dvs. under 3 pct.). Vi tager dog højde for det, da det jf. tabel 5.1, har en negativ sammenhæng til indvandrere og efterkommeres sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer³⁰.

For det andet viser tabel 5.1, at indvandrere og efterkommere, der er eller har været anbragt, har mindre sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer. Dette kan virke overraskende, da man normalt vil forvente, at de familiemæssige udfordringer, der fører til en anbringelse, også ofte ville påvirke barnets læring, sådan at anbragte børn alt andet lige ville klare sig dårligere i analyser som denne. En mulig forklaring på sammenhængen i tabel 5.1 kan dog være, at indvandrere og efterkommere, der anbringes for eksempel hos en plejefamilie eller på en institution, har en hverdag, hvor det danske sprog fylder mere end det gør hos den gennemsnitlige biologiske familie. Vi har dog ikke undersøgt denne hypotese nærmere.

En tredje bemærkning handler om de rammevilkår, som vi ikke tager højde for i tabel 5.1. Vi tager højde for om mor er i beskæftigelse (ja/nej) og om mor er blevet dømt for noget kriminelt (ja/nej), men vi tager dog ikke højde for dette for barnets far. Det skyldes dog blot at de to rammevilkår hvorvidt far er i beskæftigelse samt hvorvidt far har er blevet dømt for noget kriminelt, ikke er signifikant (hverken for talesprog eller for før-skrift), når vi samtidig tager højde for de øvrige rammevilkår.

5.2 Benchmarking med kontrol for rammevilkår

I dette kapitel sammenligner vi kommunernes andel af indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer. Da gruppen af indvandrere og efterkommere på tværs af kommunerne kan have forskellige rammevilkår, er det forventeligt, at nogle kommuner vil have flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end andre kommuner. For at lave en mere retvisende sammenligning mellem kommunerne tager vi derfor højde for disse forskelle. Vi tager konkret højde for de karakteristika, der er gennemgået i tabel 5.1 ovenfor, dvs. både karakteristika om forældre og børn så som herkomst, oprindelsesland, uddannelse og kontakt til sundhedsvæsenet, men også forhold omkring barnets dagtilbud og barnets kommune, fx pasningstypen, andel børn i dagtilbuddet med anden etnisk herkomst end dansk og andel indvandrere og efter-

²⁸ Højén Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills"

²⁹ Højén, Anders, Erika Hoff, Dorthe Bleses og Philip S. Dale, 2021: "The relation of home literacy environments to language and preliteracy skills in single- and dual-language children in Danish childcare"

³⁰ Højén et al., 2019 finder lignende resultat, når de ser på sammenhængen mellem om barnets far har dansk oprindelse og indvandrere og efterkommeres sprog. Se Højén, Anders, Dorthe Bleses, Peter Jensen og Philip S. Dale, 2019: "Patterns of educational achievement among groups of immigrant children in Denmark emerge already in preschool second-language and preliteracy skills".

kommere i kommunen, som har et MENAPT-land som oprindelsesland. Vi betegner disse forskelle som forskelle i kommunernes rammevilkår.

For at tage højde for kommunernes rammevilkår, har vi for hver kommune beregnet en benchmarkingindikator, der angiver, om kommunerne har flere eller færre indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, end man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. Analysen indeholder to benchmarkinganalyser, hhv. for de talesproglige færdigheder og for de før-skriftlige færdigheder. Du kan læse mere om etableringen af benchmarkingindikatoren i boksen herunder og i bilag 3 "Metode".

Boks 5.2

Etablering af benchmarkingindikatoren

Analysen indeholder to benchmarkinganalyser af andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i kommunerne, hhv. én for de talesproglige færdigheder og én for de før-skriftlige færdigheder. Begge benchmarkingindikatorer er udarbejdet ud fra en logistisk multilevel-model, der estimerer sammenhængen mellem rammevilkårene og sandsynligheden for at have svage dansksproglige kompetencer ved skolestart. Modellen er beskrevet i bilag 3 "Metode" og udvalgte resultater fra analysen kan desuden ses i tabel 5.1 ovenfor.

På baggrund af regressionsmodellen har vi estimeret hvert barns forventede sandsynlighed for at have svage dansksproglige kompetencer givet blandt andet barnets og barnets forældres karakteristika. Dette er herefter aggregeret til kommuneniveau – dvs. for hver kommune beregnes den forventede andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer. Benchmarkingindikatoren beregnes som forskellen mellem kommunens faktiske og forventede andel.

Benchmarkingindikator

= faktisk andel med svage dansksproglige kompetencer - forventet andel med svage dansksproglige kompetencer

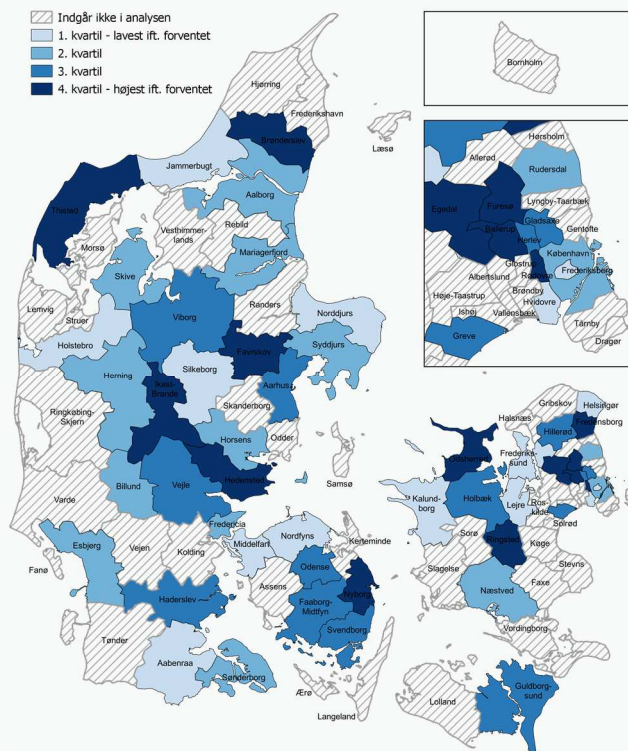
Benchmarkingindikatoren viser, om der i den enkelte kommune er flere eller færre indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer ved skolestart end man kunne forvente ud fra kommunens rammevilkår. Det er derfor godt at have en benchmarkingindikator under 0.

- *En benchmarkingindikator over 0* angiver, at kommunen har flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end forventet. For eksempel angiver en benchmarkingindikator på 1, at kommunen har 1 procentpoint flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end man kan forvente på baggrund af børnesammensætningen.
- *En benchmarkingindikator på 0* betyder, at kommunens faktiske andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer svarer til det forventede niveau.
- *En benchmarkingindikator under 0* angiver, at kommunen har færre indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end forventet. For eksempel angiver en benchmarkingindikator på -1, at kommunen har 1 procentpoint færre indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end man kan forvente på baggrund af børnesammensætningen.

Benchmarkingindikatoren bygger på en statistisk beregning, hvilket altid er forbundet med en vis usikkerhed. Derfor har vi i danmarkskortene nedenfor valgt at præsentere kommunernes resultater i kvartiler i stedet for eksempelvis at rangere kommunerne. 1. kvartil angiver den fjerdedel af kommunerne, der har færrest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i forhold til forventet, mens 4. kvartil angiver den fjerdedel af kommunerne med flest med svage dansksproglige kompetencer i forhold til forventet.

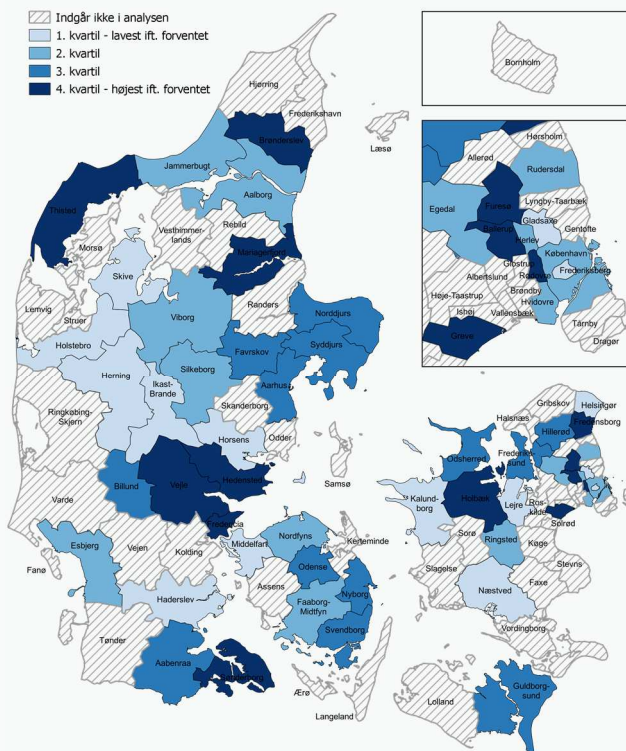
Figur 5.4

Andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer på talesprog ift. hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår, 2019-2021

Figur 5.5

Andel indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer på før-skrift ift. hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår, 2019-2021

Anm.: Første kvartil er den fjerdedel af kommuner, som har færrest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i forhold til hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. Fjerde kvartil er omvendt den fjerdedel af kommuner, der har flest indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i forhold til hvad man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode".
 Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

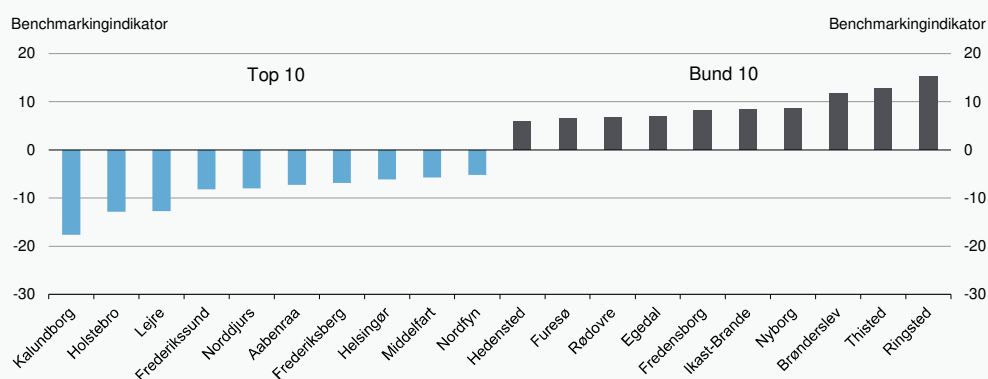
Kommunernes benchmarkingindikatorer viser, at der også efter vi har taget højde for kommunernes rammevilkår, er forskelle mellem indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer. For talesprog varierer kommunernes benchmarkingindikatorer fra -17,6 til 15,2. Det betyder, at den kommune, der klarer sig bedst på talesprog, har 17,6 procentpoint færre indvandre- re og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, i forhold til hvad man kan forvente ud fra kommunens rammevilkår, og samtidig at den kommune, der klarer sig dårligst på talesprog, har 15,2 procentpoint flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, i forhold til hvad man kan forvente ud fra kommunens rammevilkår. For før-skrift varierer kommuner- nes benchmarkingindikatorer fra -18,5 til 14,2.

Det er værd at bemærke, at både den faktiske og den forventede andel med svage dansksproglige kompetencer i kommunen, er påvirket af, at vi i analysen definerer det at have svage dansksprog- lige kompetencer, som resultater mellem 0 og 15 på sprogvurderingsscoren. Grænsen på 15 følger sprogvurderingsmaterialet anbefaling om, hvornår man skal iværksætte en særlig eller en fokuseret indsats i forhold til barnets sproglige udvikling (se afsnit 3.2). Havde vi sat grænsen til et andet niveau, ville kommunernes faktiske og forventede andele også være enten højere eller lavere. Det er dog ens for alle kommuner i analysen, og har således ikke betydning i forhold til sammenlignin- gen af kommunernes resultater.

I figur 5.6 og 5.7 ses de ti kommuner med hhv. højest og lavest andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, efter der er taget højde for kommunens rammevilkår. Igen vises dette først for talesprog og derefter for før-skrift. Det er som nævnt ikke er alle kommuner, der indgår i analysen. Derfor er top-10 og bund-10 også kun opgjort blandt de 52 kommuner, der er med i analysen. De 10 kommuner, der klarer sig dårligst i benchmarkinganalysen for talesprog, har gennemsnitligt 9,1 procentpoint flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end hvad man kan forvente ud fra kommunernes rammevilkår. Samtidig har de 10 kommuner, der klarer sig bedst, gennemsnitligt 9,1 procentpoint færre indvandrere og efterkomme- re med svage dansksproglige kompetencer end forventet.

Figur 5.6

De 10 kommuner med hhv. højest og lavest andel indvandrere og efterkommer med svage dansksproglige kompetencer på talesprog i forhold til forventet, 2019-2021

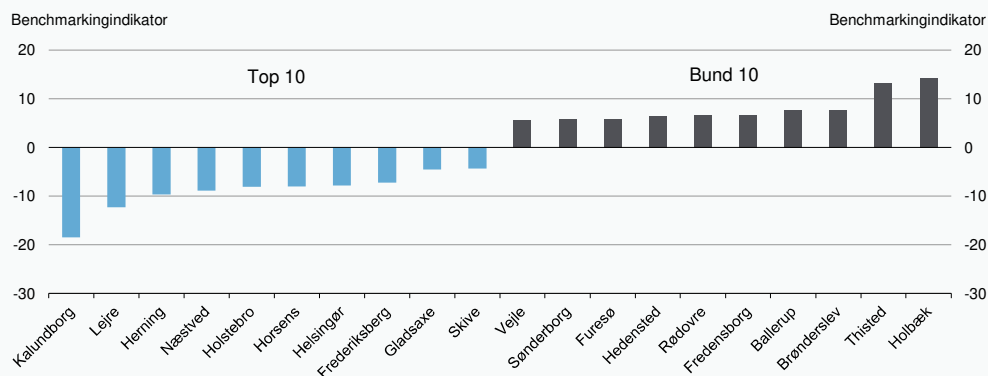
Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". En benchmarkingindikator under 0 angiver, at kommunen klarer sig bedre end man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. En benchmarkingindikator over 0 indikerer omvendt, at kommunen klarer sig dårligere end man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

De ti kommuner, der klarer sig dårligst på før-skrift, har gennemsnitligt 8,0 procentpoint flere indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end forventet. Til gengæld har de 10 kommuner, der klarer sig bedst på før-skrift, gennemsnitligt 8,9 procentpoint færre indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer end hvad man kan forvente ud fra kommunernes rammevilkår.

Figur 5.7

De 10 kommuner med hhv. højest og lavest andel indvandrere og efterkommer med svage dansksproglige kompetencer på før-skrift i forhold til forventet, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". En benchmarkingindikator under 0 angiver, at kommunen klarer sig bedre end man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår. En benchmarkingindikator over 0 indikerer omvendt, at kommunen klarer sig dårligere end man kan forvente på baggrund af kommunens rammevilkår.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Det skal bemærkes, at mekanikken ved en regressionsmodel gør, at man ikke kan konkludere noget om den "naturlige" andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer. Selvom en kommune klarer sig godt i benchmarkinganalysen, kan man altså ikke konkludere, at de ikke potentielt kan have endnu færre indvandrere og efterkommere, der har svage dansksproglige kompetencer.

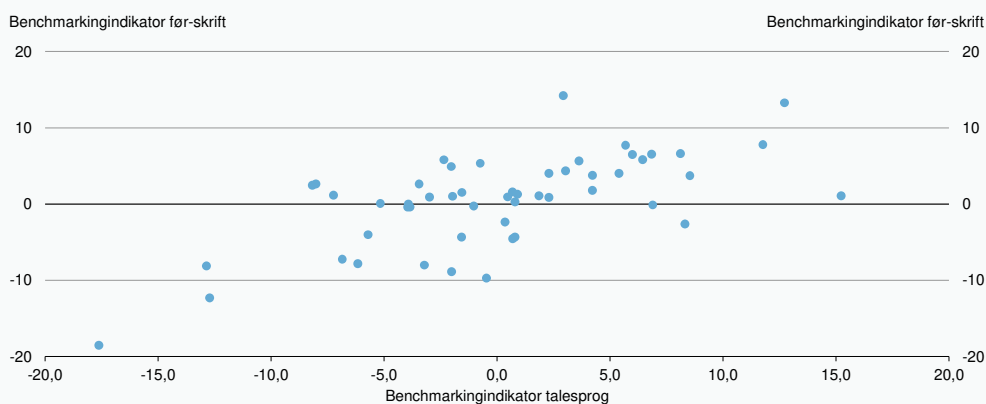
I bilag 1 "Sådan placerer din kommune sig" og bilag 2 "Kommunespecifikke nøgletal" kan du finde kommunernes benchmarkingindikatorer.

Sammenhæng mellem kommunernes benchmarkingindikatorer for talesprog og før-skrift

Der er en tendens til, at de kommuner, der klarer sig godt på den ene benchmarkingindikator, også er de kommuner, der klarer sig godt på den anden benchmarkingindikator, jf. figur 5.8. Korrelationen mellem kommunernes benchmarkingindikatorer for hhv. talesprog og før-skrift er 0,7.

Figur 5.8

Sammenhæng mellem kommunernes benchmarkingindikator for talesprog og for før-skrift, 2019-2021

Anm.: Resultater fra sprogvurderingen i starten af børnehaveklassen for perioden 2019-2021. Enkelte kommuner er dog ikke med i analysen i alle tre år. Læs mere herom i boks 3.1 samt i bilag 3 "Metode". Hvert punkt i figuren repræsenterer en kommune, Korrelationen mellem de to benchmarkingindikatorer er 0,7 (Pearsons r).

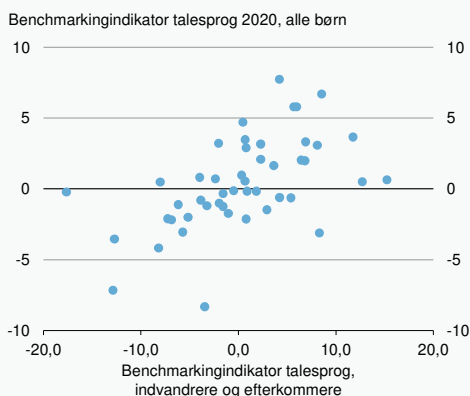
Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

Sammenhæng mellem kommunernes benchmarkingindikatorer fra denne analyse og vores tidligere analyse om alle børnehaveklassebørn

Er det nødvendigvis de samme kommuner, der er lykkedes med at løfte på den ene side alle børns dansksproglige kompetencer og på den anden side specifikt indvandrere og efterkommeres dansksproglige kompetencer? Det ser vi på i figur 5.9 og 5.10, der viser sammenhængen mellem benchmarkingindikatorerne fra denne analyse og benchmarkingindikatorerne for alle børn (dvs. inkl. børn med dansk oprindelse) fra vores tidligere analyse³¹.

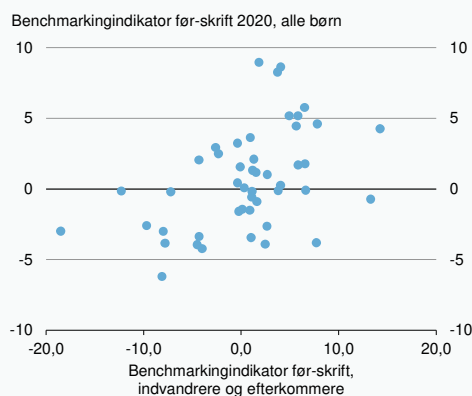
Figur 5.9

Sammenhæng mellem kommunernes benchmarkingindikator for indvandrere og efterkommere (2019-2021) og for alle børn (2020), talesprog

Figur 5.10

Sammenhæng mellem kommunernes benchmarkingindikator for indvandrere og efterkommere (2019-2021) og for alle børn (2020), før-skrift

Anm.: Hvert punkt i figurerne repræsenterer en kommune, Korrelationen mellem de to benchmarkingindikatorer er 0,5 i begge figurer (Pearsons r). Bemærk at benchmarkingindikatoren for alle børn er for 2020, mens benchmarkingindikatoren for indvandrere og efterkommere er for perioden 2019-2021.

Kilde: Danmarks Statistik, Rambøll Sprog og egne beregninger.

³¹ Analysen om andel børn med svage dansksproglige kompetencer blandt alle børn, kan findes på Benchmarkingenhedens hjemmeside (www.benchmark.dk).

Det er værd at bemærke, at benchmarkingindikatorerne for alle børn omhandler sprogvurderingsresultater fra 2020, mens denne analyse om indvandrere og efterkommere som nævnt omhandler resultater for de tre år i perioden 2019-2021. I begge figurer ses dog, at der er en positiv sammenhæng mellem benchmarkingindikatorerne i denne og vores tidligere analyse – både på talesprog og for før-skrift. Der er med andre ord en tendens til, at de kommuner, der klarer sig godt i forhold til den sproglige udvikling for alle børn, også er de kommuner, der klarer sig godt, når vi specifikt ser på den sproglige udvikling blandt indvandrere og efterkommere. Der er dog også nogle kommuner, der ikke følger den tendens, og i stedet klarer sig fx godt på den ene benchmarkingindikator og mere gennemsnitligt på den anden benchmarkingindikator.

Sammenhæng mellem kommunale valg og prioriteringer og kommunernes resultater

I vores tidligere analyse om andel børn med svage dansksproglige kompetencer blandt alle børn, så vi også på, om nogle af kommunernes valg og prioriteringer på dagtilbudsområdet kunne være med til at forklare, hvorfor nogle kommuner har færre børn med svage dansksproglige kompetencer end andre kommuner – efter vi havde taget højde for kommunernes rammevilkår. Vi så blandt andet på andel uddannet personale, normering og hvorvidt man sprogvurderede alle børn i 3-årsalderen.

Den tilsvarende analyse om kommunale valg og prioriteringer har vi ikke lavet i denne analyse. Det skal blandt andet ses i lyset af, at denne analyse blot er en tillægsanalyse, hvor der zoomes ind på resultater specifikt for indvandrere og efterkommere. Derudover er der også datamæssige udfordringer ved at foretage en analyse af kommunernes valg og prioriteringer, når vi i denne analyse kun ser på en mindre del af børnegruppen på dagtilbudsområdet. Det data, vi har til rådighed om de kommunale valg og prioriteringer, er på kommuneniveau og ikke institutionsniveau. Variable om kommunernes valg og prioriteringer ville således være gennemsnitsbetragtninger for kommunen, men i praksis kan de forskellige forhold (fx andel uddannet personale eller normering) godt være forskellige på tværs af dagtilbud inden for den samme kommune. Sådan var det også i den tidligere analyse, men det er vores vurdering, at usikkerheden i resultaterne ville være endnu større i denne analyse, da den netop kun omhandler en mindre del af børnegruppen i dagtilbuddene (indvandrere og efterkommere).

Resultater om sammenhængen mellem kommunale valg og prioriteringer og andel børn med svage dansksproglige kompetencer kan som nævnt læses i vores tidligere analyse, som kan findes på vores hjemmeside³². Vær dog opmærksom på, at resultaterne er sammenhængsanalyser og ikke egentlig effektstudier. Desuden ser vi på, hvilke kommunale valg og prioriteringer, der har sammenhæng til sprogvurderingsresultaterne for hele børnegruppen i kommunerne og ikke specifikt i forhold til sprogvurderingsresultaterne for indvandrere og efterkommere. Det er derfor ikke nødvendigvis sådan, at de resultater kan generaliseres til kommunernes indsats specifikt i forhold til indvandrere og efterkommere.

³² Analysen om andel børn med svage dansksproglige kompetencer blandt alle børn, kan findes på Benchmarkingenhedens hjemmeside (www.benchmark.dk).

6 Refleksionsspørgsmål

Afslutningsvist har vi herunder samlet en række refleksionsspørgsmål, som kan give inspiration til, hvordan analysens resultater kan bruges til at fortsætte dialogen i egen kommune om dagtilbudenes arbejde med udvikling af indvandrere og efterkommeres sprog. Drøftelserne af spørgsmålene kan med fordel tage udgangspunkt i de kommunespecifikke nøgletal i bilag 1 og 2.

REFLEKSIONSSPØRGMÅL OM ANDEL INDVANDRERE OG EFTERKOMMERE MED SVAGE DANSKSPROGLIGE KOMPETENCER I DIN KOMMUNE

Spørgsmål til andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer i kommunen:

- Hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart i vores kommune – hhv. for talesprog og for før-skrift? Hvordan ligger vi i forhold til landsgennemsnittet? Er det i overensstemmelse med vores forventninger?
- Hvor stor en andel af indvandrere og efterkommere har svage dansksproglige kompetencer ved skolestart både på talesprog og før-skrift i vores kommune?
- Er der i vores kommune store forskelle mellem andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer hhv. for talesprog og for før-skrift? Følger vi landsgennemsnittet?

Spørgsmål til benchmarkingindikatoren (dvs. andel indvandrere og efterkommere med svage dansksproglige kompetencer, når der er taget højde for kommunale rammevilkår):

- Hvad er kommunens benchmarkingindikator hhv. for talesprog og for før-skrift? Er det udtryk for en bevidst politisk eller strategisk prioritering?
- Hvordan er vores benchmarkingindikator i forhold til andre kommuners (se kvartiler i danmarkskortene i figur 5.4 og 5.5)? Er det i overensstemmelse med vores forventninger?
- Er vores benchmarkingindikatorer for hhv. talesprog og før-skrift meget forskellige? Er det i overensstemmelse med vores forventninger?
- Er vores benchmarkingindikatorer i denne analyse om indvandrere og efterkommere meget forskellige fra vores benchmarkingindikatorer i den tidligere analyse om alle børns sprog³³? Sammenlign fx danmarkskortene i de to analyser. Hvad betyder det for vores indsats med sprogudviklingen i dagtilbuddene (hhv. for alle børn og specifikt for indvandrere og efterkommere), hvis der er forskelle?

³³ "Analyse af andel børn med sproglige udfordringer efter endt dagtilbud" kan findes på Benchmarkingenhedens hjemmeside, www.benchmark.dk